

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ ТА ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

**ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING
AND LAW IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**25 серпня 2021 р.
August 25, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ,
ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПРАВА
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

**ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS,
FINANCE, ACCOUNTING AND LAW IN THE
CONTEXT OF MODERN CHALLENGES**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**25 серпня 2021 р.
August 25, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**УДК 33
ББК 65**

Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку та права в умовах сучасних викликів: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 25 серпня 2021 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2021. 71 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку та права в умовах сучасних викликів» з:

Азербайджанський державний аграрний університет
Белорусський державний економічний університет
Білоцерківський національний аграрний університет
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Державний університет «Одеська політехніка»
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
Західноукраїнський національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ
Криворізький національний університет
Львівський національний університет імені Івана Франка
Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Одеська національна академія харчових технологій
Одеський державний екологічний університет
«СЕВЕКО» та СЕО в ТОВ «Клініка Довіра»
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
Уманський національний університет садівництва
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; економічної кібернетики; менеджменту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

© Автори тез, 2021

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2021

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 1. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	7
<i>Павловська І. Г.</i> АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ХАРЧОВОМУ СЕКТОРІ.....	7
<i>Лотиш О. Я.</i> ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ НА ЗЕРНОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	9
<i>Кричевська Т. О.</i> ЧИННИКИ І НАПРЯМИ МОДИФІКАЦІЇ ПОЛІТИКИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	12
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 2. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	15
<i>Шура Н. О., Мамедова А. А.</i> ДО ПИТАННЯ ЗМІЦНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ КРИЗЬ ПРИЗМУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ	15
<i>Тагієва Г. А.</i> НАПРАВЛЕННЯ ПОСТРОЕНІЯ БІЗНЕС ОТНОШЕНИЙ.....	17
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК SECTION 3. ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX	19
<i>Черемісіна С. Г., Россоха В. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	19
СЕКЦІЯ 4. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 4. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	21
<i>Грабар М. В.</i> ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ	21
<i>Шепелева О. В., Саркісян Г. О.</i> АГРОГАСТРОНОМІЧНІ ФЕРМИ ЯК МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	22

СЕКЦІЯ 5. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ SECTION 5. ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT	25
<i>Мойсеєнко О. М.</i> ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ	25
СЕКЦІЯ 6. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 6. FINANCE, BANKING, INSURANCE	28
<i>Горин В. П.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕНДАВМЕНТ-ФОНДІВ В УКРАЇНІ	28
<i>Dyshlyuk O. O.</i> BANK'S OWN CAPITAL MANAGEMENT	29
<i>Zakaeva H.</i> THEORETICAL BASES OF MANAGEMENT OF SOLVENCY ENTERPRISE	31
<i>Osadcha M. M.</i> THEORETICAL FUNDAMENTALS OF THE BANK'S FINANCIAL FLOWS CONCEPT	32
<i>Stroianovskyi D. V.</i> FEATURES OF THE BANK'S INCOME AND EXPENSES MANAGEMENT	34
СЕКЦІЯ 7. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 7. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	36
<i>Галахова Т. О., Євдоченко О. О., Кислицина О. В.</i> МІЖНАРОДНИЙ РЕГІОНАЛЬНО-СЕКТОРАЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ.....	36
<i>Іринчина І. Б.</i> ІНСТРУМЕНТИ СИСТЕМИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПО ЗАПОБІГАННЮ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ КОНТРАФАКТАМИ.....	38
СЕКЦІЯ 8. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 8. MANAGEMENT	40
<i>Цыганков Д. Г., Глушаков В. Е.</i> ОБ ОТДЕЛЬНЫХ АСПЕКТАХ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА	40

СЕКЦІЯ 9. ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК SECTION 9. ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT	42
<i>Гнатишин М. А.</i> МІЖНАРОДНА ІНІЦІАТИВА «4 на 1000» ТА ЇЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ.....	42
СЕКЦІЯ 10. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ SECTION 10. ECONOMIC THEORY AND HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT	44
<i>Багірова Т. А.</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ НА СОТРУДНИЧЕСТВО И ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА ЕГО РАЗВИТИЯ.....	44
<i>Пархоменко Л. А.</i> ТЕОРІЯ ВАРТОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ	46
СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО SECTION 11. CRIMINAL EXECUTIVE LAW	49
<i>Пилипенко Д. О.</i> ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА	49
СЕКЦІЯ 12. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО SECTION 12. CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW, PUBLIC INTERNATIONAL LAW	51
<i>Ларченко М. О.</i> ПРЕДСТАВНИЦТВО НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ УКРАЇНИ СВОЄЇ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ	51
СЕКЦІЯ 13. ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА SECTION 13. ECONOMIC CYBERNETICS	53
<i>Великоіваненко Г. І., Корчинський В. В.</i> МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МЕТОДІВ МАШИНОГО НАВЧАННЯ.....	53
СЕКЦІЯ 14. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ SECTION 14. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	56
<i>Хайлова Т. В.</i> ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ	56

<i>Яковлев І. В., Реутський В. А., Карпеченкова А. О.</i> ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ОНПУ (ДУОП) В 2020/2021 Н. Р.....	57
СЕКЦІЯ 15. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА SECTION 15. HISTORY AND THEORY OF STATE AND LAW, PHILOSOPHY OF LAW.....	59
<i>Борисов Є. М.</i> ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МОРСЬКОГО ФЛОТУ У НАЙДАВНІШІ ЧАСИ.....	59
<i>Maksurov A. A.</i> THE US NATIONAL CYBERSECURITY STRATEGY AS A PROGRAM DOCUMENT OF A COORDINATING NATURE.....	61
<i>Савченко В. О.</i> ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ СВОБОДИ ВОЛІ В ПОГЛЯДАХ ОКРЕМИХ РАДЯНСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ	62
<i>Городецька І. А., Гесць І. В.</i> РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА	64
СЕКЦІЯ 16. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО SECTION 16. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW.....	66
<i>Баслик В. П., Данильчук А. І.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ.....	66
<i>Гривнак Б. Л., Кріцак Ю. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	68
<i>Пересипкін О. А.</i> ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ВИГЛЯДІ САНКЦІЇ.....	70

СЕКЦІЯ 1

SECTION 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ
ECONOMICS AND MANAGEMENT
OF THE NATIONAL ECONOMY

Павловська І. Г.

к.е.н., докторант

Науково-дослідного центру індустріальних
проблем розвитку НАН України

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В ХАРЧОВОМУ СЕКТОРІ

Сучасні процеси глобалізації та інтернаціоналізації, медико-санітарна, економічна та соціальна кризи, які спровокувала пандемія COVID-19, а також існуючі трансформаційні перетворення докорінним чином змінили поточний стан розвитку багатьох галузей України. Харчова промисловість не є винятком.

Харчова промисловість є стратегічно значущою галуззю, яка і на яку впливають і працюють майже всі галузі народного господарства, а також «є найважливішою передумовою для подолання кризових явищ та досягнення сталого розвитку [1]». Слід відмітити, що харчова промисловість в цілому це не одна галузь, а сукупність декількох видів промисловості, що виробляють різноманітний асортимент харчових продуктів. Так, згідно КВЕД-2010 до харчової промисловості відносять [2]: виробництво м'яса та м'ясних продуктів; перероблення та консервування риби, ракоподібних і молюсків; перероблення та консервування фруктів і овочів; виробництво олії та тваринних жирів; виробництво молочних продуктів; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів і крохмальних продуктів; виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів; виробництво інших харчових продуктів (зокрема, цукру, какао, шоколаду, цукрових кондитерських виробів, чаю, кави, прянощів, приправ, готової їжі та страв, дитячого харчування та дієтичних харчових продуктів тощо); виробництво готових кормів для тварин.

Кожна підгалузь харчової промисловості являє собою симбіоз підприємств і виробництв, що володіють сукупністю виробленої продукції, технологіями й задовольняючих потреб населення.

Згідно з Міжнародною стандартною галузевою класифікацією усіх видів економічної діяльності [3], харчова промисловість розглядається як сукупність виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів. На нашу думку, це пов'язано з тим, що ці виробництва задовольняють першочергові внутрішні потреби людини.

В сучасних умовах саме розвиток інноваційно-активних підприємств забезпечують основу для сталого економічного росту, як економіки, так і доброту країни в цілому. У зв'язку з цим, відзначимо, що за попередніми даними, за період 2018 – 2020 рр. серед підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів 316 од. відносять до інноваційно активних підприємств, що майже на 40% менше, ніж у 2016 – 2018 рр. (рис. 1).

Відзначимо, що дослідження здійснюватиметься за період, починаючи з 2014 р., що пов'язано із трансформаційними перетвореннями в країні, тобто дані будуть наведені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, а також частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

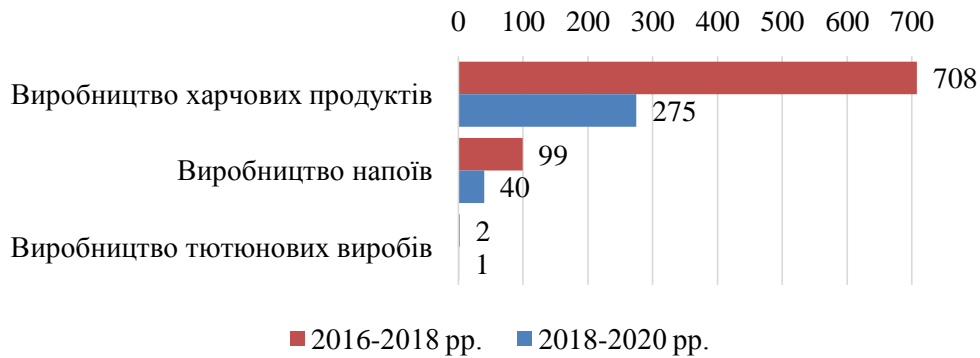

Рис. 1. Розподіл інноваційно-активних підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів за підгалуззями за періоди 2016 – 2018 рр. та 2018 – 2020 рр.¹⁾

Джерело: сформовано автором за матеріалами [4]

¹⁾ дані наведено по юридичних особах із середньою кількістю працівників 10 осіб і більше

Виходячи з рис. 1, можна зробити висновок про суттєве зниження інноваційно-активних підприємств в 2018 – 2020 рр. у порівнянні з 2016 – 2018 рр.

Таке різке зниження можна пояснити низкою факторів. Так, зокрема, Андрюшко А. К. в роботі [5] пропонує три групи факторів, які, на нашу думку, впливають не тільки на інноваційну активність підприємств, але і на їх кількість. Серед запропонованих факторів впливало: по-перше, невизначена політична ситуація в країні, зокрема, президентські вибори 2019 р., що потягнуло за собою політичну нестабільність, неозначене відношення держави до підприємництва в цілому, а також непослідовність державної політики щодо стимулювання інвестиційної діяльності або будь-якої державної підтримки в загалі, адже досі не розроблена ефективна стратегія стимулювання інновацій харчової галузі в усіх регіонах України, яка б дала змогу підприємствам затверджувати проекти та швидше їх впроваджувати з підтримкою держави.

Це, у свою чергу, вплинуло на економічну ситуацію в країні, зокрема, на відношення держави до власності або до монополізації ринку, податкову політику щодо підприємств, що виробляють, реалізують або приймають участь у обігу харчових продуктів або виробництві напоїв та тютюнових виробів, на підприємницьку активність тощо.

Крім цього, економічна невизначеність, яка пов'язана з політичною нестабільністю, змушує інноваційно-активні підприємства надавати перевагу короткостроковим задачам над стратегічними планами, оскільки інновації є досить ризиковими і їх окупність потребує часу, віддається пріоритет традиційним методам виробництва та веденню бізнесу в цілому [6].

Дисбаланси у політичному та економічному житті України сприяють суттєвому впливу на кількість інноваційно-активних підприємств в харчовій сфері й групи міжнародних факторів. Зокрема, тарифні узгодження між країнами-партнерами, закони ЄС щодо конкуренції та меж урядового регулювання, умови здійснення ліцензійної торгівлі, кількість та значущість стратегічних зон господарювання тощо.

В рамках існуючої епідеміологічної ситуації у світі, неможливо не відмітити вплив COVID-19 на інноваційну активність підприємств з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, в цілому, та виділення коштів на науково-дослідні роботи, зокрема.

Ще одним важливим фактором, який впливає на кількість інноваційно-активних підприємств, – відсутність висококваліфікованих кадрів, що є інтелектуальною

складовою інноваційного потенціалу підприємств, а також бажання власників бізнесу наймати дешеву робочу силу, замість вкладання коштів в інноваційні технології.

Список літератури

1. Купчак П. М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів: монографія / за ред. доктора економічних наук, професора Л. В. Дейнеко. Київ : Рада по вивч. прод. сил України НАН України, 2009. 152 с.

2. Сервіс для визначення кодів видів економічної діяльності за КВЕД-2005 та КВЕД-2010. URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/10/KVED10_10.html

3. International Standard Industrial Classification of All Economic Activities. URL: <https://unstats.un.org/home/>

4. Кількість інноваційно активних підприємств за видами економічної діяльності (2016 – 2018, 2018 – 2020) // Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm

5. Андрюшко А. К. Інноваційно-активні підприємства: сутність та фактори впливу на їх розвиток. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2020. Вип. 24. С. 201 – 206.

6. Мохонько Г., Клименко К. Стан розвитку інноваційного потенціалу підприємств харчової промисловості в Україні URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201235>

УДК 338.4

Лотиш О. Я.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри економіки та економічної теорії,

Західноукраїнський національний університет

ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-СТРАТЕГІЙ НА ЗЕРНОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

На зерновому ринку стратегію визначають як детальний всебічний комплексний план, призначений для реалізації місії виробників та досягнення поставлених цілей. Основні напрями стратегії розвитку та управління бізнесом на зерновому ринку спрямовані на зниження ризику. Коливання цін на зернові та сезонність врожаю – визначальні ризики для українських аграріїв. До них додаються асиметрія цінової інформації, інфраструктурні обмеження та інші недоліки. Сьогодні процеси ціноутворення на внутрішніх ринках зернових глибоко пов'язані із ціноутворенням на міжнародних майданчиках. Світові ціни на зернові формуються на провідних міжнародних товарних біржах, основними з яких є чиказька біржа CME Group і французька біржа MATIF. На сьогодні учасники українського зернового ринку лишаються відкритими до ризиків, характерних для аграрного сектору. Здебільшого це стосується малих і середніх фермерських господарств, які є основними виробниками зерна.

Основними ризиками для зернового ринку є ризик врожайності та ціновий (ринковий) ризик. Світовий Банк групує дії з управління аграрними ризиками в три блоки [1]:

1) стратегії з мінімізації ризиків – агрономічні практики, що дають змогу Україні збирати рекордні врожаї (дренаж, внесення добрив та застосування засобів захисту рослин), і диверсифікація посіву різних зернових культур;

2) стратегії з трансферу (перенесення) ризиків – страхування, перестраховування й інструменти фінансового хеджування (форварди, ф'ючерси та опціони);

3) стратегії з пом'якшення виникнення ризиків – наявність механізмів компенсації втрат (аграрних фондів, програм страхування мінімальних цін, стратегічних резервів зернових), а також програм відновлення й розвитку роботи аграріїв (державної технічної та фінансової підтримки учасників аграрного ринку, реструктуризації заборгованості й безперервності фінансування).

Поряд з цими стратегіями доцільно використовувати бізнес-стратегії, які передбачають використання інноваційної, експортної та інтеграційної складової. До таких бізнес-стратегій нами віднесено:

1. Стратегія інновацій – сучасні товаровиробники зерна можуть ефективно функціонувати та претендувати на світові ринки за умови використання стратегії інновацій у сфері селекційних розробок в галузі насінництва, забезпечення сучасними техніко-технологічними засобами. Такі заходи потребують чималих фінансових вкладень, проте дозволять успішно конкурувати на зовнішніх ринках і зменшувати ризики втрати прибутків. Пошук механізмів використання інтенсивних технологій на інноваційній основі забезпечить економічну безпеку підприємствам та економічну ефективність розвитку. Використання інформаційних технологій та систем інноваційного провайдингу сприяє ефективнішому веденню бізнесу на ринку зерна. Пріоритетними для товаровиробників зерна є системи супутникового моніторингу полів, сканування ґрунту, обліку земельного банку, трекінг-техніки та облік пального, контроль зрошення, GPS-навігація, ERP (Enterprise Resource Planning System – інформаційна система, що оптимізує ресурси, робочі процеси та здійснює контроль), CRM (Customer relationship management – система управління взаємовідносинами з клієнтами), адаптоване програмне забезпечення для управління підприємством, оцінювання загроз і ризиків. Стратегія інноваційного розвитку зернової галузі в Україні передбачає виробництво органічних зернових культур на локальних територіях та їх експорт на зовнішні ринки збуту відповідно до стабільно зростаючого глобального попиту. У країнах ЄС сегмент органічної сировини не заповнений, щорічний приріст обсягів споживання екотоварів досягає 10 %. Орієнтація вітчизняного зернового ринку на такий сценарій інноваційного розвитку забезпечує високий рівень локалізації ринку за низького ступеня реалізації економічних інтересів регіону, оскільки йдеться про сировинний експорт. За площею органічних угідь Україна посідає 11 місце в Європі (381 тис. га), однак це лише 1 % державних сільгоспугідь [3]. Враховуючи потужний ресурсний потенціал органічного виробництва, перспективним напрямом розвитку може стати вирощування й переробка органічного зерна для потреб внутрішнього й зовнішнього ринку. При цьому важливо залучити суб'єктів індивідуального сектору зернового ринку до освоєння органічного сегменту, для зміцнення їх фінансової основи інноваційного розвитку. Органічна націнка в Європі складає 50 – 60 %, а в Україні – лише 30 – 40 %, що значно приваблює трейдерів. Сьогодні експорт органічної сировини здійснюють суб'єкти корпоративного сектору, які спроможні формувати великі товарні партії; а індивідуальні господарства реалізують продукцію на внутрішньому ринку, втрачаючи частину прибутку. Тому постає необхідність їх об'єднання в органічні зернові кооперативи.

2. Експортна бізнес-стратегія – для більшості виробників зернової продукції в Україні привабливою є експортна стратегія, якою сьогодні могли б скористатися малий і середній бізнес та ефективно налагодити довгострокові поставки у перші роки експортної діяльності. Українські компанії не зовсім розуміють, як правильно підходити до реалізації свого експортного потенціалу, як знаходити партнера, правильно оцінювати ринок. Однак для ефективного експорту необхідна чітка

взаємодія всіх учасників ринку – і бізнесу, і державних інституцій. Співпраця повинна ґрунтуватися на створенні сприятливих умов для підприємницької діяльності, надходженні інвестицій в державу, диверсифікації ринків збуту, захисті експортерів на завойованих ринках. У рамках експортної стратегії необхідно затвердити перелік нових перспективних ринків. Серед них, на думку бізнесу, варто виділити Китай, адже це мільярдний ринок споживання, що входить у п'ятірку основних імпортерів вітчизняної зернової продукції. Так, за останні п'ять років експорт зернових з України в Китай збільшився у 20 разів – з 26\$ млн до 533\$ млн. [3]. Необхідно розширювати перелік культур для експорту на ринок Китаю. Це відкриє нові можливості для підприємців і сприятиме торгово-економічному співробітництву між країнами. Не менш важливий ринок Європейського союзу, адже там зростає увага до екологічних аспектів. Європейська бізнес-асоціація запропонувала впровадити національний звіт про викиди парникових газів, пов'язані з виробництвом та обігом зернових культур. Запровадження національної системи моніторингу, звітності та верифікації викидів допоможе утримати позиції і збільшити обсяг експорту зернової продукції для подальшої переробки на біопаливо у країнах Євросоюзу. Учасники виробничого ланцюга біопалива повинні підраховувати викиди парникових газів і надавати відповідні звіти. Україні необхідно йти тим же шляхом, що і її конкуренти – Австралія та Канада. Вони підготували розрахунки стосовно обсягів викидів парникових газів в розрізі штатів, і Європейська комісія уже схвалила ці звіти.

3. Стратегія вертикальної інтеграції – в Україні з точки зору стійкості бізнесу на зерновому ринку і підвищення його конкурентоспроможності в нестабільних макроекономічних умовах доцільним є використання цієї стратегії, головною метою якої є створення бізнес-структури, здатної забезпечити не тільки конкурентоспроможність бізнесу і отримання поточного прибутку, але і стабільність на ринку, стійкість та поступальний розвиток виробничо-господарської діяльності в довгостроковій перспективі. Стратегічним аспектом вертикальної інтеграції є внутрішньогалузеве зростання за рахунок об'єднання технологічно пов'язаних напрямків діяльності, які доповнюють основний бізнес вгору і вниз по ланцюжку створення доданої вартості продукту. В рамках стратегії вертикальної інтеграції об'єднуються напрямки діяльності, кожен з яких може бути незалежним бізнесом. У зерновому секторі вертикальна інтеграція значною мірою здійснюється у формі аграрних холдингів. Вважають, що стратегічна спрямованість учасників ринків АПК на інтеграцію породжує проблеми, пов'язані з монополізацією якщо не галузі загалом, то в усякому разі деяких місцевих і регіональних ринків. На наш погляд, в даний час помітніше позитивний ефект від вертикальної інтеграції, оскільки на агрохолдинги доводиться відносно невелика частка у виробництві зерна, при цьому показники ефективності виробництва у них вищі за середні по галузі. Ситуація на ринку зерна і раніше характеризується високим ступенем роздробленості виробництва, коли десять найбільших зернових холдингів контролюють не більше 10 – 15 % виробництва зерна та елеваторної потужності в країні, причому абсолютна більшість головних компаній, які об'єднують локальні виробничі активи сектору, є не публічними. Комбінація стратегій вертикальної інтеграції і диверсифікації бізнесу показала високу ефективність в умовах макроекономічної стагнації 2008 – 2009 рр.

Таким чином, основними бізнес-стратегіями, що використовуються на зерновому ринку України є стратегії ризикозахищеності (стратегії з мінімізації ризиків, трансферу ризиків і пом'якшення виникнення ризиків) та стратегії інновацій на основі виробництва органічних зернових культур на локальних територіях, їхній експорт на зовнішні ринки збуту відповідно до стабільно зростаючого глобального попиту та стратегія вертикальної інтеграції бізнесу.

Список літератури

1. Офіційний сайт USDA (Міністерства сільського господарства США). URL: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome> (дата звернення 15.08.2021).
2. Офіційний сайт Організації з питань продовольства і сільського господарства ООН (ФАО). URL: <http://www.fao.org/> (дата звернення 17.08.2021).
3. Перспективи використання деривативів на зерновому ринку України. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору», квітень 2020. URL: http://www.fst-ua.info/wp-content/uploads/2020/04/Grain-Market_Research_27_4_2020_ukr_.pdf (дата звернення 14.08.2021).

УДК: 336.74:338.23

Кричевська Т. О.

д.е.н., с.н.с.,
провідний науковий співробітник
відділу економічної теорії,
ДУ «Інститут економіки
та прогнозування НАН України»

ЧИННИКИ І НАПРЯМИ МОДИФІКАЦІЇ ПОЛІТИКИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ¹

Війни і пандемії, збільшуючи суспільні запити на активні дії держави, прискорюють широкі інституційні реформи. Вочевидь, не стане винятком і пандемія Covid-19. При цьому у кожній окремій країні діє власна комбінація глобальних і локальних факторів зміни загальних підходів до політики стабілізації економічного розвитку і факторів ефективності такої політики.

Серед факторів, які вимагають модифікації підходів до макроекономічного стимулювання в розвинутих економіках на сучасному етапі можна виділити такі: формування середовища «нової монетарної нормальності» – поєднання низької інфляції і низьких рівноважних реальних відсоткових ставок [1]; технологічні зміни; зміни клімату; зростання нерівності і, звичайно, пандемія Covid-19.

Локальним чинником перегляду підходів до монетарних і фінансових механізмів стабілізації економічного розвитку у США стало загострення політичної боротьби і намагання нового Президента США Дж. Байдена забезпечити суспільне примирення шляхом більш інклюзивної макроекономічної політики. У євросоні таким локальним чинником стала економічна стагнація після ужорсточення фіскальних правил у відповідь на кризу суверенного боргу деяких країн євросони у 2012 р.

В умовах коронакризи проявилися такі вектори довгострокової корекції монетарних і фіскальних механізмів макроекономічної стабілізації у розвинутих економіках [2]:

1. Збільшення акценту макроекономічної політики на підтримці інтересів найманих працівників.

2. Посилення інклюзивності макроекономічної політики. У новій Стратегії монетарної політики Федеральної резервної системи (ФРС), ухваленої у серпні 2020 р., максимальна зайнятість тепер розуміється як широка й інклюзивна ціль [3].

¹ Тези представляють результати дослідження, виконаного в межах наукового проекту «Загальний механізм та чинники стабілізації соціально-економічного розвитку України» (№ державної реєстрації 0121U111691).

Внесення аспекту інклюзивності до цілі максимальної зайнятості перетворює її з виключно індикатора використання виробничих потужностей, подібно до рівня інфляції, на незалежну мету. Проявами посилення інклюзивності макроекономічної політики у розвинутих економіках є акцент на інклюзивності в Плані створення робочих місць і Плані підтримки сімей Адміністрації Байдена, а також започатковане ще під час боротьби з глобальної фінансової кризи (ГФК) стимулювання кредитування малого та середнього бізнесу за допомогою інструментів монетарної політики (наприклад, у Великій Британії і Єврозоні).

3. Певна інституціоналізація фактичної корекції монетарної політики, що вже відбулася у провідних економіках в умовах «нової монетарної нормальності». Йдеться про інституціоналізацію політики, що може націлюватися на підвищення інфляційних очікувань і загалом можливості більш експансійної монетарної політики як одного із засобів протидії сповільненню зростання економіки, падінню продуктивності праці, зростанню нерівності, що втілилася новому трактуванні цілі цінової стабільності в оновлених стратегіях монетарної політики ФРС і ЄЦБ.

4. Зростання ролі фіскальної політики як інструменту макроекономічної стабілізації. Специфіка ГФК, винуватцями якої стали саме фінансові посередники, та переконання у більшій ефективності ринків, аніж держави, зумовили домінування монетарних інструментів у боротьбі з цією кризою. Втім, виключно монетарне стимулювання не вирішує структурні проблеми і, діючи з дуже низьким ступенем адресності, але у величезних масштабах, призводить до накопичення боргів і фінансових криз. Коронакриза змусила вдаватися до бюджетного стимулювання з метою забезпечення адресності стимулів і стала поштовхом для обговорення можливостей більш ефективного використання потенціалу фіскальної політики з метою підвищення потенційного ВВП і зниження нерівності.

5. Перегляд теорії взаємодії монетарної і фіскальної політики як у науковому, так і в широкому суспільному дискурсі.

В Україні величина фіскального пакету для боротьби з коронакризою, за оцінками МВФ, з січня 2020 до червня 2021 р. становить 4,9 % ВВП (3,5 % ВВП – прямі державні видатки та податкові знижки і 1,4 % ВВП – бюджетні кредити, гарантії і вливання в капітал), що майже в 1,4 рази менше, ніж в середньому по групі економік з ринками, що формуються. Для порівняння – відповідний показник у Польщі становить 11,28 % ВВП, у Румунії – 7,34 % ВВП, Грузії – 6,15 % ВВП.

Відмінностями у реакції українського монетарного регулятора на кризу Covid-19 є: відмова НБУ від викупу активів; дуже обережне розширення переліку допустимих застав з тим, щоб забезпечити повну бюджетну гарантію ризиків; відсутність спеціальних власних механізмів підтримки малого бізнесу [4, с. 480]. Втім, відповідних цілей – підтримки ринку вітчизняних державних цінних паперів та малого бізнесу намагаються досягти іншими способами. Близько 70 % обсягу виданого НБУ довгострокового рефінансування було використано банками на придбання ОВДП. Функцію кредитної підтримки малого, а потім і середнього бізнесу в умовах коронакризи взяв на себе уряд, адаптуючи до цієї мети ухваленій у січні 2020 р. порядок надання фінансової підтримки суб'єктам малого бізнесу.

Ще одним напрямком включення держави у кредитне стимулювання та кредитну підтримку інклюзивності української економіки став запуск з березня 2021 р. державної програми «Доступна іпотека під 7 %». За умовами програми, такі кредити надаються строком до 20 років на придбання житла на первинному та вторинному ринку, введеного в експлуатацію з 2018 р. обсяг заборгованості за іпотечними житловими кредитами в Україні на кінець 2019 р. становив лише 0,67 % ВВП (і це з урахуванням

валютних іпотек, які давно не обслуговуються), що значно менше від показників не лише розвинутих економік, але й економік з ринками, що формуються.

Запуск державної програми забезпечення доступним житлом висвітлює комплекс проблем, що перешкоджають стимулюванню економіки і виконанню соціальних цілей за допомогою іпотечного кредитування. Ось лише деякі з них:

- 1) неврегульованість системи контролю за будівництвом житла
- 2) неврегульованість первинного ринку нерухомості;
- 3) відсутність другого рівня іпотечного ринку, де відбувається рефінансування іпотечних кредитів шляхом емісії іпотечних паперів;
- 4) недорозвинутість інших інституцій ринку цінних паперів, які є якірними інвесторами в іпотечні цінні папери, таких як недержавні пенсійні фонди;
- 5) низький рівень доходів населення, особливо тих домогосподарств, які найбільше потребують житла, відносно вартості нерухомості, що навіть за низьких відсоткових ставок ускладнює погашення основної суми боргу за іпотечними кредитами.

В економіках з ринками, що формуються, потенціал макроекономічного стимулювання обмежується через його більш потужний вплив на обмінні курси – з огляду на значну залежність цих країн від споживчого імпорту, слабкіше заякорені інфляційні очікування, офшоризацію, залежність їхніх фінансових ринків від міжнародних фінансових організацій і зовнішніх портфельних інвесторів з низькою довірою до інституційної спроможності цих держав освоїти стимулюючий імпульс всередині країни. У цій групі економік значний ефект стимулюючий можуть забезпечити, з одного боку, інституційні реформи, які збільшують стійкість економіки і розблоковують перешкоди на шляху монетарної трансмісії, а з іншого боку, величезний потенціал криється у розвитку інституцій, таких як державні банки розвитку, які збільшують ефективність взаємодії цих економік з глобальним ринком капіталу, спрямовуючи ринкові інструменти на досягнення цілей розвитку [5]. Їхня перевага перед державними програмами і тим більше перед тимчасовими механізмами фіскально-монетарного стимулювання полягає також у довгостроковості, стійкості і економії бюджетних коштів.

Список літератури

1. Panetta F. Monetary policy in the new normal - strategy, instruments and transmission. *Monetary Policy in the New Normal: Strategy, Instruments and Transmission: Workshop*. Rome, 11 October 2019. URL: <https://www.bis.org/review/r191014b.htm>

2. Кричевська Т.О. Корекція монетарної політики під впливом коронакризи та довгострокових чинників. *Економічна теорія*. 2021. № 2. С. 65–92.

3. Statement on Longer-Run Goals and Monetary Policy Strategy. As amended effective August 27, 2020. *Board of Governors of the Federal Reserve System*. URL: <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/review-of-monetary-policy-strategy-tools-and-communications-statement-on-longer-run-goals-monetary-policy-strategy.htm>

4. Кричевська Т. О. Логіко-історичний розвиток інституту довіри у грошово-кредитній сфері. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.01. Київ, 2020. 612 с. URL: http://ief.org.ua/?attachment_id=8768

5. Xu J., Marodon R., Ru X. Identifying and Classifying Public Development Banks and Development Finance Institutions. *International Research Initiative on Public Development Working Paper*. November 2020. № 192. URL: <https://www.afd.fr/en/ressources/identifying-and-classifying-public-development-banks-and-development-finance-institutions>

УДК 658.14.01

Шура Н. О.

к.е.н., доцент,

докторантка кафедри економіки,
організації та управління підприємствами,
Криворізький національний університет,

Мамедова А. А.

співзасновник групи компаній
«СЕВЕКО» та СЕО в ТОВ «Клініка Довіра»

ДО ПИТАННЯ ЗМІЦНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ КРИЗЬ ПРИЗМУ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Питання формування та зміцнення інвестиційного потенціалу підприємств особливо актуалізуються у періоди посткризових трансформацій в економіці, коли відбувається активізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Починається більш активне вкладення коштів у привабливі сфери бізнесу та конкретні підприємства.

Варто відмітити, що специфіка вкладення коштів у вітчизняні підприємства, переважна більшість яких є акціонерними товариствами, пояснюється особливостями вітчизняної моделі корпоративного управління. На таких великих підприємствах (холдингах, корпораціях тощо) переважна частина власності належить одному (іноді двом) інституціональним інвесторам, що обмежує інвестиційні можливості решти суб'єктів інвестування здійснювати інвестиції. Фактично інвестиційний ринок в діючі підприємства сьогодні «мертвий», оскільки мажоритарні власники не мають на меті залучати сторонні інвестиції та порушувати структуру своєї власності.

Дослідження показало, що такі умови функціонування та розвитку вітчизняних корпорацій впливають не тільки на їх інвестиційну привабливість, але і на їх фінансово-господарське становище, яке у період кризи і так є незадовільним. Так, у роботі [3] зазначено, що більш концентрована власність чинить негативний вплив на діяльність компанії. Також є дослідники, які концентровану власність вважають сприятливою лише у короткостроковому періоді. А в довгостроковому вона може нести загрозу для формування ефективної системи корпоративного управління, оскільки зменшує надходження інвестицій, у т.ч. іноземних, в ці компанії та відповідно в економіку країни в цілому, призводячи до уповільнення темпів зростання останньої [4, с. 57].

Доцільним також є наведення думки Н. Бичкової стосовно того, що структура власності вітчизняного корпоративного сектора зосереджена в руках обмеженого кола осіб, а тип їх економічних взаємовідносин здобув назву «економіки фізичних осіб» (термін Г. Клейнера) [2, с. 14].

Для прикладу нами здійснене дослідження структури власності вітчизняних компаній, що входять до складу холдингу Метінвест холдингової групи SCM Limited (табл. 1), яке також свідчить про високу концентрацію акціонерного капіталу.

Таблиця 1

Структура власності компаній холдингу Метінвест холдингової групи SCM

Компанія	Мажоритарний власник	Місцезнаходження	Частка власності, %
ПрАТ «Інгулецький ГЗК»	Metinvest Management B.V.	Нідерланди	99,77
ПрАТ «Північний ГЗК»	Metinvest Management B.V.	Нідерланди	96,42
ПрАТ «Центральний ГЗК»	Metinvest Management B.V.	Нідерланди	50,0
	Metinvest B.V.	Нідерланди	49,75
	Разом		99,75
ПрАТ «Шахтоуправління «Покровське»	ТОВ «Індастріал Коал Холдинг»	Україна	57,29
	FINTEST TRADING CO LIMITED	Кіпр	40,85
	Разом		98,14
ПрАТ «МК «Азовсталь»	Metinvest B.V.	Нідерланди	76,11
	Metinvest International S.A.	Швейцарія	21,56
	Разом		97,67
ПрАТ «ММК імені Ілліча»	Metinvest Management B.V.	Нідерланди	99,32
ПАТ «Запоріжсталь»	ТОВ «Київ Секюрітіз Груп»	Україна	24,50
	ТОВ «Запоріжсталь-РС»	Україна	21,83
	ТОВ «Галс-Інвест»	Україна	17,06
	GLOBAL STEEL INVESTMENTS LIMITED	Великобританія	12,35
	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «МІДЛАНД КЕПІТАЛ МЕНЕДЖМЕНТ»	Україна	11,22
	Разом		86,96
ПрАТ «Авдіївський коксохімічний завод»	Metinvest B.V.	Нідерланди	94,60
ПрАТ «Запоріжжкокс»	ПАТ «Запоріжсталь»	Україна	42,77
	Metinvest B.V.	Нідерланди	52,41
	Разом		95,18

Джерело: складено автором за даними [1]

З наведених даних видно, що на всіх компаніях частка концентрації акціонерного капіталу в руках мажоритарних акціонерів становить більше 95 %. Також варто звернути увагу, що у абсолютної більшості компаній основним акціонером виступає іноземний інвестор (з Нідерландів, Кіпру, Великобританії та Швейцарії).

Відмітним також є те, що перелік країн, з яких походять акціонери, є офшорами (не рахуючи українських акціонерів). Це підтверджує той факт, що на сучасному етапі розвитку економіки в Україні відсутні привабливі умови для повноцінного розвитку вітчизняного бізнесу та зміцнення національної системи корпоративного управління через відсутність оптимальних механізмів оподаткування, які були б привабливі для компаній.

Список літератури

1. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL : <https://smida.gov.ua/>

2. Бичкова Н. В. Структура власності національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансово-господарської діяльності. *Вісник ОНУ. Серія: Економіка*. 2010. Вип. 20. Т. 15. С. 5 – 15.

3. Капелюшников Р. И., Дёмина Н. В. Концентрация собственности и поведение российских промышленных предприятий. *Вестник общественного мнения: Данные. Анализ. Дискуссии*. 2005. № 3 (77). С. 30 – 40.

4. Шкодін Я. В. Основні тенденції формування та розвитку моделі корпоративного управління в Україні. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія.: Економіка*. 2009. № 851. С. 55 – 58.

УДК338:63

Тагієва Г. А.

диссертант, старший преподаватель
кафедры экономика аграрной отрасли,
Азербайджанский государственный
аграрный университет

НАПРАВЛЕНИЯ ПОСТРОЕНИЯ БИЗНЕС ОТНОШЕНИЙ

Правильное налаживание делового сотрудничества играет важную роль в деятельности хозяйственных организаций. Партнерство, сложившееся между бизнес субъектами в настоящее время, находит свое отражение в целенаправленной адаптации деятельности представителей рынка к интеграционным процессам. В результате взаимодействия бизнес субъектов формируется особая инфраструктура, изменяющая бизнес-среду и расширяющую ее границы. Бизнес субъекты объединяют свои предприятия после заключения договора о сотрудничестве, и, конечно же, взамен каждый участник партнерства делит свои прибыли и убытки. Одна из наиболее важных проблем в построении деловых отношений заключается в том, что многие люди принимают общее решение одновременно. В данном случае важно изучить различные вопросы, принять совместное решение и в конечном итоге подготовить договор о юридическом партнерстве. В подписанном соглашении изложены будущие бизнес-стратегии. При этом отмечаются направления разрешения возможных споров, распределение прибыли, смена собственника (привлечение новых партнеров или приобретение существующих партнеров) и, наконец, правила расторжения партнерского соглашения. При установлении бизнес отношений между хозяйствующими субъектами настоятельно рекомендуется заключение договора, хотя оно не имеет обязательной юридической силы. Неподписание юридического соглашения между партнерами считается несколько рискованным. Это связано с тем, что подписанные соглашения играют важную роль в предотвращении недопонимания в будущем.

В сегодняшних экономических условиях у некоторых предприятий нет четкого и согласованного партнерства. Поэтому они могут столкнуться с неудачами в своей деятельности. Чтобы избежать подобного сбой, первым шагом при выборе партнера является учет способности другой стороны, быстро увидеть определенные инновационные процессы на рынке, своевременно на них отреагировать, а также способность адаптироваться.

Для эффективных внешнеэкономических связей Азербайджанской Республики чрезвычайно важно обеспечить анализ и понимание деловых партнерских

отношений, а также тенденций развития мировой экономики. Успех или неудача бизнеса во многом зависит от правильного выбора партнеров [1, с. 17].

Самым ответственным этапом партнерства является оценка деловых партнеров, процесс их выбора, сбора, систематизации и глубокого анализа информации о внешнем партнере. В наше время существует множество источников для сбора и получения экономической информации.

Чтобы правильно выбрать партнеров, важно определить сильные и слабые стороны конкурентов и потенциальных партнеров [2].

Самая главная причина, по которой предприниматель ищет партнера в построении бизнеса, – это отсутствие необходимых финансовых ресурсов. Выбирая партнера, предприниматель должен проанализировать все характеристики другой стороны, ее пригодность для работы. Механизм установления деловых отношений основан на предпринимательском соглашении. Это соглашение предусматривает согласие двух или более предпринимателей объединить свои усилия или обменяться результатами для достижения экономических целей. Основными направлениями сотрудничества деловых партнеров являются партнерство в сфере производства, торговли и финансов. Также следует отметить, что, несмотря на специфическую классификацию деловых отношений, относить какой-либо вид партнерства к одному направлению некорректно. Поскольку каждый вид многогранен, можно отнести его к нескольким направлениям. Таким образом, в наше время предприятия многогранны, поэтому неправильно относить их способы ведения бизнеса к одному направлению. В результате формы сотрудничества бизнес субъектов можно разделить на несколько направлений [1, с. 30]. Пример такого вида делового сотрудничества – лизинг и факторинг. В качестве примера финансового партнерства хозяйствующих субъектов в производственной сфере можно привести и лизинг. Динамика лизинга в последние годы дает основание говорить о том, что рынок лизинга в нашей стране в настоящее время находится в упадке. Учитывая ту роль, которую лизинг может сыграть в развитии ненефтяного сектора нашей страны, рост инвестиций, применение новых технологий, можно сказать, что в Азербайджане должны быть предприняты срочные и серьезные шаги для развития этого сектора [4].

В наше время сети делового сотрудничества повышают экономическую и социологическую эффективность фирм и влияют на развитие конкурентной среды. Различные партнерские отношения, формируемые между бизнес-структурами, являются одной из оптимальных стратегических бизнес-тактик для каждого партнера по защите от глобализации, конкуренции, развития высоких технологий и инноваций [3].

Из анализа можно сделать вывод, что правовое регулирование видов отношений между всеми субъектами бизнеса является основой для их применения в производстве. При этом формы отношений между работниками бизнеса служат основой для развития деловой активности предприятий.

Список литературы

1. Гурбанова Н. Б. Магистерская диссертация на тему «Принципы построения делового партнерства» Баку, 2014. с. 17.
2. Аббасов С. Совместное предпринимательство как форма организации международного бизнеса, Баку, 2011.
3. Суть бизнес-финансов www.library.adau.edu.az.
4. <https://strateq.az/arashdirma/204441>.

УДК 338.43:633.1

Черемісіна С. Г.

д. е. н., доцент
провідний науковий співробітник
відділу ціноутворення та аграрного ринку,

Росоха В. В.

д. е. н., професор
головний науковий співробітник
відділу організації менеджменту,
публічного управління та адміністрування
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Вирощування зернових культур формує особливу галузь сільського господарства, яка, у свою чергу, визначає в сучасних умовах рівень розвитку всього аграрного сектора економіки України. Якщо у 2001 році Україна вирощувала 37,71 млн т зернових культур, то 2020 року цей показник склав 62,53 млн т. Протягом останніх 5 років Україна впевнено експортує більше 40 млн т, а у 2019/2020 МР – більше 55 млн т зерна на рік.

За прогнозними оцінками USDA у 2020/2021 МР експорт зернових із України досягне 45,81 млн тонн при врожаї 64,21 млн тонн, зокрема 24 млн тонн кукурудзи при врожаї 29,5 млн тонн і 17,5 млн тонн пшениці при врожаї у 25,5 млн тонн [3]. Зазначимо, що Україна посіла друге місце у рейтингу світових експортерів зернових за обсягом сукупного експорту минулого 2019/2020 маркетингового року, зокрема 2-ге місце за обсягом постачань ячменю, 4-те – за кукурудзою, 5-те – за пшеницею.

Частка України становить стабільно 13 % від загального світового виробництва кукурудзи, 3,6 – 3,7 % – від світового виробництва пшениці, 5,6 % – виробництва ячменю, 2 % – виробництва вівсу. Протягом останніх п'яти років Україна поступово та стійко нарощує показники збору урожаю зерна. Середня урожайність пшениці складала 41,61 ц, урожайність ячменю підвищилася порівняно з 2015 р. на 15,9 % та склала 34,2 ц, що дозволило зібрати урожай у обсязі майже 9,0 млн тонн. Урожайність кукурудзи підвищилася за аналізований період на 25,9 % і досягла показника 71,9 ц, що на 8,3 % менше порівняно з попереднім роком, але на чверть вище показника 2015 року [2].

Зростання обсягів пропозиції, відсутність експортних обмежень на внутрішньому ринку зерна та сприятлива кон'юнктура світового ринку зумовили значне збільшення обсягів вивозу зерна за межі країни. Так, протягом останніх п'яти маркетингових років загальний експорт зернових культур в Україні збільшився майже у 1,5 рази – з 39,0 млн тонн у 2015/16 МР до 56,1 млн тонн у 2019/20-му. У вартісному виразі експорт зернових збільшився у 1,6 разів – з 6093,5 до 9611,1 млн дол. США. Загальна експортна ціна 1 т зернових культур зросла на 15,2 дол. США – з 156,2 до 171,4 дол. США за тонну [1].

Найбільшу питому вагу у структурі експорту займає кукурудза – 54,1 % (30,3 млн тонн), причому за аналізований період цей показник збільшився на 10 %. На долю пшениці приходить 36,6 % (20,5 млн тонн). Порівняно із 2015/16 МР даний показник знизився на 6,8 %. У 2019/2020 МР держава заробила на експорті зернових культур майже 10 млрд дол. США, зокрема пшениці – 3,7, кукурудзи – 5, ячменю – 0,8 млрд. дол. США. Експортна ціна пшениці за останні п'ять років зросла з 158,1 до 181,7 дол./т, кукурудзи – з 153,3 до 164,4 дол./т, ячменю – з 160,3 до 168,2 дол./т, а гречки – знизилась з 615,3 до 456,8 дол./т.

За нашими прогнозами обсяг експорту зерна в Україні у 2020/21 МР становитиме 51,2 млн тонн. Зокрема пшениці буде вивезено 19 млн тонн, ячменю 4,8 млн тонн, кукурудзи – 26,0 млн тонн [1].

Протягом 2015-2020 рр. обсяги реалізації зернових та зернобобових культур сільськогосподарськими підприємствами зменшились з 45,8 млн тонн до 42,2 млн тонн, або на 7,8 %. Реалізація пшениці знизилась на 13,6 % (з 17,6 млн тонн у 2015 р. до 15,2 млн тонн у 2020 р.). Зниження обсягів реалізації ячменю склало 7,7 % – з 3,8 до 3,2 млн тонн. Реалізація кукурудзи на зерно сільськогосподарськими підприємствами знизилась не так суттєво – всього на 3,2 % і склала у 2020 р. 27,6 млн тонн порівняно із 23,3 млн тонн у 2015 р.

Для ринку зерна у 2020 р. через значні обсяги пропозиції характерні сезонні зниження цін. З початком сезону 2020/21 МР на фоні значного зниження урожаю на ринку пшениці відбувся достатньо значний зріст цін, при чому дана тенденція простежувалась протягом всього сезону, але починаючи з вересня 2020 р. темпи росту цін суттєво прискорилися. Так, у вересні 2020 р. ціна пшениці сягнула позначки 6600 грн./т, а у грудні зросла до 7575 грн./т. (порівняно із березнем ціни зросли майже у 1,5 рази). Аналогічна цінова тенденція характерна і для ринку кукурудзи. Починаючи з січня по липень ціни зростали у середньому на 3 % у місяць, у вересні ціна зросла на 17 %, а у жовтні – ще на 23 %. На ринку ячменю зазначені тенденції теж мали місце, річний зріст цін на дану зернову культуру сягнув 65 %. Середня ціна реалізації пшениці в Україні у 2020 р. становила 5017,5 грн/т, що у 1,8 рази перевищує рівень 2015 року [1].

До кінця 2020/21 МР прогнозується зростання цін на пшеницю, яку спонукатиме загальна кон'юнктура зовнішніх ринків, стабільний попит на пшеницю, дедалі більший попит на кукурудзу та певний дефіцит пшениці на внутрішньому ринку [3].

Незважаючи на прогнозоване зменшення врожаю у поточному році, Україна не залишить свої лідерські позиції на світовому зерновому ринку. За прогнозами OECD-FAO Україна до 2029 року може збільшити виробництво зерна до 85 млн тонн, що забезпечить експортну пропозицію на рівні 68 млн тонн. У свою чергу, національною мрією є досягнення виробництва зерна до 100 млн тонн та експорту – до 80 млн тонн.

Список літератури

1. Черемісіна С. Г. Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 48 – 57.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 2.03.2021).
3. USDA United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service. URL: <https://www.fas.usda.gov/regions/ukraine> (дата звернення 10.08.2021).

УДК 338.48:339.16

Грабар М. В.

к.е.н., доцент кафедри туризму,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Невпинне зростання туристичного сектора робить його дуже конкурентним ринком. Кожен власник готелю чи туроператор з усіх сил намагається випередити своїх конкурентів і першим «дійти» до клієнтів. Перемогти в цій гонці можна лише на основі використання сучасних інформаційних технологій та систем.

Електронна комерція – це така послуга, яка пропонує людям можливість здійснювати покупки за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій вдома. Електронна комерція стала одним з найважливіших інструментів розвитку бізнесу.

Відносини у сфері торгівлі та вчинення правочинів в електронному вигляді врегульовано в Україні Законом «Про електронну комерцію». Згідно зі ст. 3 вказаного Закону електронною комерцією є «відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру» [1].

Електронна комерція пропонує туристичним організаціям можливості розширити свою клієнтську базу, налагодити комунікацію з клієнтами та відповідними партнерами більш економічно та спрямованим чином. Для клієнтів електронна комерція дозволяє отримати доступ до додаткової інформації про туристичні напрямки та послуги, спілкуватися з туристичними організаціями та здійснювати бронювання за відносно низькими витратами.

Електронний туризм може покращити обслуговування клієнтів, оскільки він є корисним інструментом для обміну інформацією між зацікавленими сторонами. Наприклад, постачальники можуть отримувати відгуки від клієнтів і вносити зміни відповідно до потреб клієнтів. Такий вид взаємодії допоможе створити хороші відносини та утримати нішу клієнтів, а також збільшить шанси залучити нових клієнтів. Крім того, електронна комерція у сфері туризму збільшує можливості місцевих туристичних компаній розширювати свої можливості на світових ринках.

Електронна комерція також допомагає знизити вартість пошуку, витрати на адміністрування, витрати на розповсюдження та оплату праці. Вартість ведення бізнесу в Інтернеті невисока порівняно з іншими традиційними методами, такими як реклама в газетах, телебаченні, радіо, біл-бордах. За допомогою декількох клацань миші Інтернет дає змогу підприємствам ефективно та результативно охопити відразу багатьох клієнтів. На додаток до цього, електронна комерція допомагає зменшити витрати на управління за рахунок меншої кількості співробітників, оскільки турист може зв'язатися безпосередньо за допомогою електронної пошти для бронювання та отримати електронний квиток найшвидшим і зручним способом [2].

Потужними представниками електронної комерції в сфері туризму є маркетплейси. Туристичним компаніям доцільно приєднуватися до маркетплейсів, оскільки вони – важливі інструменти представлення туристичних пропозицій. Таку схему дуже легко зрозуміти і однаково просто реалізувати. Навіть якщо підприємство ніколи раніше не використовувало технології в туристичній індустрії. Ефективність і доцільність маркетплейсів підтверджується їх діяльністю. Наразі найпопулярнішими туристичними маркетплейсами світу є наступні: Booking, Expedia, Airbnb, GetYourGuide, Musement, Viator.

Електронна комерція змінила всю концепцію туризму. Якщо туристичні організації та країна, в цілому, ефективно використовують електронну комерцію, то вона може надати постачальникам туристичних послуг можливість збільшити свої доходи, а туристам – споживчу цінність та кращий досвід подорожей. Таким чином, електронна комерція загалом та маркетплейси зокрема – це не тільки ідеальне рішення для туристичного сектора, але й майбутнє туристичної індустрії.

Список літератури

1. Закон України «Про електронну комерцію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text> (дата звернення: 11.08.2021).
2. Ecommerce in Tourism Industry. Retrieved from URL: <https://ukdiss.com/examples/ecommerce.php?vref=1> (дата звернення: 21.07.2021).

УДК 338.48-6:[338.43+641]:659.118

Шепелева О. В.

аспірант кафедри туристичного бізнесу та рекреації,
Одеська національна академія харчових технологій,

Саркісян Г. О.

д.е.н., доцент,
професор кафедри туристичного бізнесу та рекреації,
Одеська національна академія харчових технологій

АГРОГАСТРОНОМІЧНІ ФЕРМИ ЯК МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

На сьогоднішній день розвиток економіки на сільських територіях потребує покращення за рахунок створення нових механізмів економічного розвитку, мета яких підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості об'єднаних територіальних громад. Не дивлячись на те, що Україна має значний потенціал сільськогосподарських земель, використовується він недостатньо ефективно. Це призводить до появи низки негативних факторів:

– скорочення сільського населення в результаті його міграції у міста через низку оплати праці в аграрній сфері;

– через проблеми бідності рівень життя населення досягає найнижчих показників;

– відсутність інфраструктури та необхідних житлово-комунальних послуг приводить до екологічного занепаду сільських територій;

– внаслідок вищезазначених факторів з'являється напруженість соціологічного характеру та психологічна нестабільність населення.

Згідно проекту Концепції сільського розвитку до 2030 року передбачається забезпечення сталого сільського розвитку, що передбачає врівноваженість і взаємозв'язок трьох компонентів: економічної, соціальної і екологічної [1].

Одним із інструментів досягнення такого сталого розвитку пропонується впровадження агрогастрономічних ферм у розрізі сільського зеленого туризму – відпочинок в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону. Цей вид туризму передбачає перебування туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого господарства [2], а також просування локальних продуктів, вирощених в сільській місцевості з можливістю збору безпосередньо туристами та приготування страв з них.

Аналізуючи досвід багатьох країн світу у розрізі впливу сільського туризму на розвиток економіки сільських територій, можна зробити висновки про позитивні наслідки від цього впливу на екологію, економіку та соціальну складову регіонів України. При цьому виді туризму використовується не тільки приватне майно, з'являється можливість просувати та поширювати місцеву продукцію: локальні страви та напої, підкреслюючи їх автентичність та корисність. Розвиток туристичних потоків у сільські місцевості спричиняє попит на відпочинок у агросадибах, адже сьогодні турист, який більше свого часу живе та працює у місті, прагне спокою та відновлення своїх фізичних сил та психоемоційного стану у чистому екологічному середовищі. Окрім цього сучасний турист прагне отримати культурний досвід не тільки через вживання локальних страв та напоїв, а також відвідування різноманітних подій, пов'язаних з історією села або сільської місцевості. Це можуть бути різноманітні фестивалі, ярмарки, ринки фермерів.

Таким чином з'являються нові можливості для:

- просування та поширення місцевої продукції та активізації сільських господарств;
- розвитку місцевої інфраструктури;
- підвищення зайнятості населення за рахунок нових робочих місць;
- збільшення відрахувань до місцевих бюджетів за рахунок росту прибутків селян;
- збереження етнокультурної історичної спадщини сільських територій.

Вимоги та потреби сучасного туриста постійно зростають. Він прагне нових розваг та атракцій, це можуть бути: екскурсії по фермах, фермерські магазини, зоопарк у вигляді домашніх тварин, кемпінги, глемпінги, експонати сільського господарства, кукурудзяні або винні лабіринти, різноманітні квест ігри. Зараз широкого розповсюдження отримали агрогастрономічні ферми.

На рисунку 1 зображено структуру агрогастрономічної ферми, що відображає позитивні економічні наслідки від її створення на сільських територіях.

Так на півдні України, зокрема в Херсонській області на унікальній виноробні Клара Марсала у туристів є можливість фотографуватись на лавандовому полі, прийняти участь у дегустації локальних вин та у винних іграх, відвідати равликову ферму; у селі Степанівка на території фермерського сільського господарства виноробні Курінь розташована мінітактильна зооферма; в Одеській області у селі Фрумушика-Нова – центрі етнографічного сільського зеленого туризму знаходиться овеча ферма та мінізоосад. Відкриттям року в Одеській області стала агроєкоферма «Кози та матроси» у селі Миколаївка. У туристів є можливість не тільки

спостерігати за козами, годувати їх, фотографувати, для гостей пропонують відпочинок у комфортних глемпінгах, фотозону на лавандовому полі, є можливість самим зібрати врожай овочів з ферми та придбати їх додому, а також насолодитися локальними стравами у місцевому ресторані.

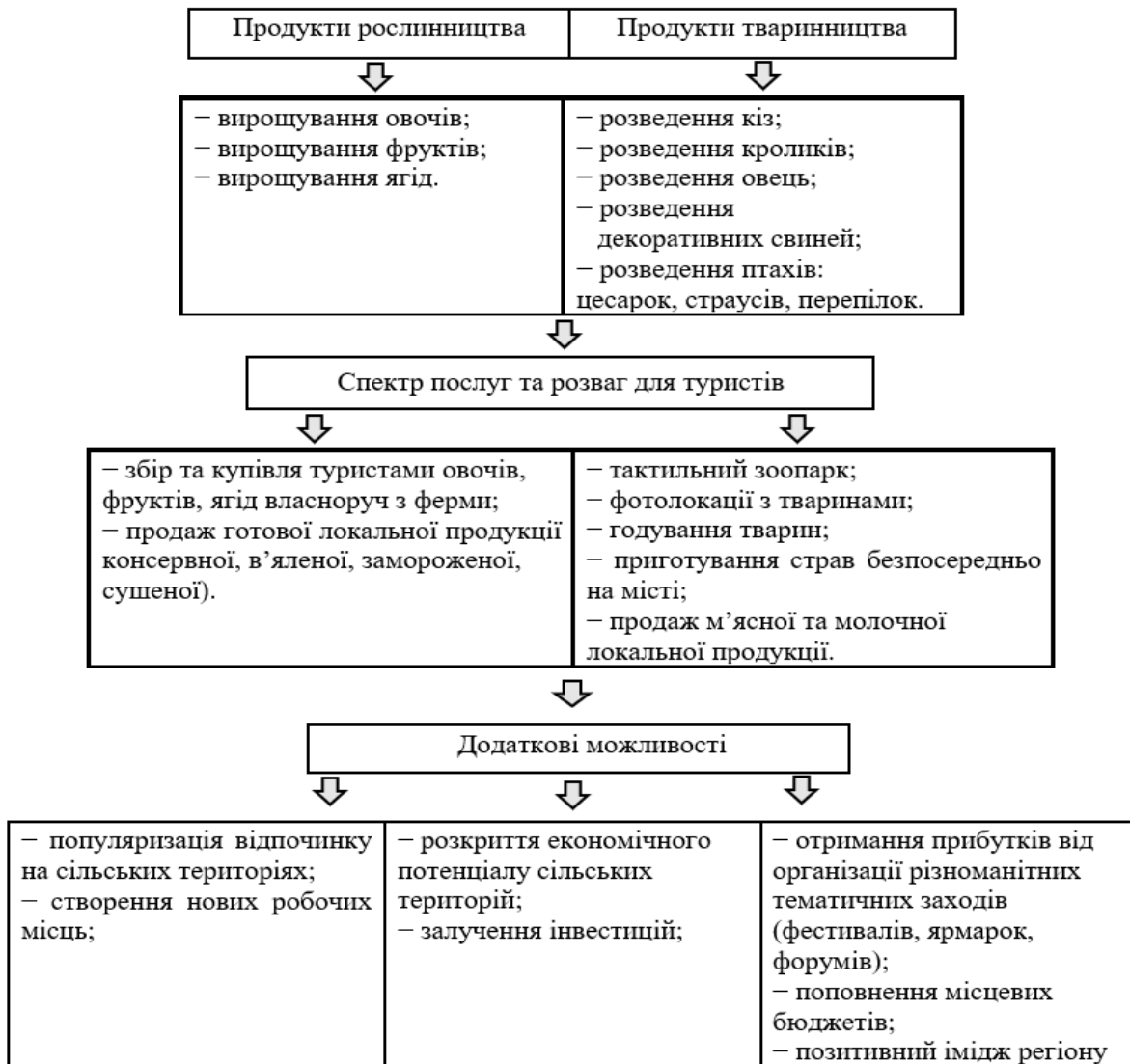

Рис. 1. Структура агрогастрономічної ферми

Джерело: авторська розробка

Запропоновану модель агрогастрономічної ферми можна рекомендувати до впровадження територіальним громадам з метою розвитку сільських територій, широкий асортимент основних та додаткових послуг розкриває потенційні можливості росту економічного потенціалу.

Список літератури

1. Інструменти підвищення економічної спроможності сільських територій України. *Національний інститут стратегічних досліджень*: [сайт]. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/regionalniy-rozvitok/instrumenti-pidvischennya-ekonomichnoi-spromozhnosti-silskikh>.

2. Сільський туризм. *Міністерство аграрної політики та продовольства України*: [сайт]. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/rozvitok-silskih-teritorij/silskij-turizm>.

Мойсеєнко О. М.

здобувач наукового ступеня

доктора філософії,

Київський національний торговельно-
економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4698-6843>

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

В процесі автоматизації діяльності підприємств широкого застосування набули ERP- системи (англ. *Enterprise Resource Planning System*), що зазвичай мають модульну структуру та охоплюють всі ключові процеси, в тому числі обліку: оперативного, бухгалтерського, статистичного. Проте, якщо раніше вбачалось майбутнє саме за впровадженням ERP-систем, то наразі мейнстріму набула диджиталізація чи диджитал-трансформація бізнесу. Це пов'язано, в тому числі з тим, що диджиталізація та диджитал-трансформація може призвести до більш радикальних змін, в тому числі до зміни моделі бізнесу.

Базуючись на таких тенденціях, D.-R. Knudsen у роботі «Elusive boundaries, power relations, and knowledge production: A systematic review of the literature on digitalization in accounting» [1] замінив два основних компоненти, визначені у дослідженні Rom A. та Rohde C. А саме, взаємозв'язок «ІІС (Інтегровані інформаційні системи) <-> управлінський облік» було замінено на взаємозв'язок «диджиталізація <-> бухгалтерський облік».

Тобто, межі впливу технологій, з процесів автоматизації та застосування інформаційних технологій, розширюються на процеси диджиталізації, в тому числі диджиталізації й самого обліку та аудиту. Основні вектори розвитку диджиталізації обліку та аудиту відображено на рис. 1.

Вектором 1 виділено забезпечення роботи онлайн та віддалена робота. Даний напрямок проявив свою особливу актуальність в умовах пандемії коронавірусу Covid-19. Віддалена робота передбачає не лише можливість обміну інформацією, а й можливість повноцінного налаштування робочого місця, наприклад, за допомогою технологій VDI (virtual desktop infrastructure).

Вектором 2 є розвиток електронного документообігу, а саме процесів створення, оброблення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Окремим вектором 3 виділено подачу звітності в диджитал-форматі (наприклад, XBRL-звітність), так як вона не просто електронна, а набуває нового значення – звіти дійсно цифрові так як дозволяють обробляти всі цифрові дані.

Рис. 1. Основні вектори розвитку диджиталізації обліку та аудиту

Джерело: складено автором

Вектор 4 – хмарні технології, хмарні обліку, хмарне сховище. В науковій літературі навіть застосовується термін Cloud Accounting (хмарний облік), що передбачає використання хмарного ресурсу для зберігання даних, здійснення розрахунків, обміну даними та використання даних у зручній формі та з різних пристроїв. Підприємство може використовувати готові програмні продукти без їх інсталяції та адміністрування.

Вектор 5 – Big data. Big data – це дані, пов’язані з появою технологічних можливостей аналізу та систематизації масивів різних видів інформації, які не можливо обробити традиційним способом. Big data будуть мати вплив на облік та аудит, так як вони можуть удосконалювати процеси управління та прийняття рішень, підвищать якість, актуальність та контроль бухгалтерських даних.

Вектор 6 – автоматизація та роботизація. Якщо термін «автоматизація» давно відомий т.ч. для обліку та аудиту, то термін «роботизація» для цілей обліку та аудиту є відносно новим. І автоматизація, і роботизація передбачають зміни процедур, що пов’язані з виконанням малопродуктивних та повторюваних завдань. В умовах диджиталізації межі процедур автоматизації, роботизації чи застосування штучного інтелекту мають тенденцію до розмивання.

Вектор 7 – штучний інтелект (AI-Artificial intelligence). За допомогою штучного інтелекту можливо суттєво підвищити якість обробки інформації (зчитування даних, аналіз підозрілих подій, записів, контрактів і т. д.)

Вектор 8 – блокчейн. За допомогою технології блокчейн «...є можливість використовувати дані реєстрів в якості повноцінних юридично значущих документів: запис у блокчейн-реєстрі стає достовірнішим будь-якого паперу з підписом і печаткою та до того ж доступний завжди і всюди...» [2].

Вектор 9 – онлайн розрахунки та використання криптовалют. Рівень застосування безготівкових розрахунків, в т.ч. за допомогою платіжних карток є одним із показників розвитку глобальної системи розрахунків та банківської системи. Щодо використання криптовалют та електронних грошей, які уже застосовуються в розрахунках інших країн, то для України це є питанням майбутнього та початково потребує урегулювання юридичних питань.

Вектор 10 – електронний аудит. Електронний аудит має тенденцію до розвитку як на рівні окремих підприємств, так і на рівні держави. 30.11.2020 р. Міністерством фінансів презентовано Концепцію впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків [3]. Щодо програмних продуктів, то диджитал-програми для аудиту не так широко презентовані, як для обліку.

Вектор 11 – зміна професійних навичок бухгалтерів та аудиторів. П. Друкером вказується, що в будь-якому бізнесі існує два види інновацій: 1) інновації у продуктах та послугах та 2) інновації професійних навичок та навичок, необхідних для виробництва продуктів чи послуг, що надаються [4]. Тому, для обліку та аудиту на підприємствах вкрай важливим є як забезпечення диджиталізації бухгалтерських та аудиторських процедур (як один з видів інновацій послуг\сервісу), створення та забезпечення оперативною та релевантною обліковою інформацією, так і розвиток необхідних компетенцій бухгалтерських працівників та аудиторів (інновації професійних навичок). Наразі в Україні спостерігається асиметрія рівня розвитку технологій та компетенцій бухгалтерів та аудиторів.

Загалом, диджиталізація трансформує процедури здійснення бухгалтерського обліку та аудиту і вносить суттєві корективи в розвиток обліку та аудиту. З іншого боку, інформація, що генерується в обліку та аудиті є надзвичайно цінним та важливим ресурсом, впливає на економічні рішення та розвиток суб'єктів господарювання та економік.

Список літератури

1. Knudsen D.-R. Elusive boundaries, power relations, and knowledgeproduction: A systematic review of the literature on digitalization in accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*. № 36 (2020). URL: <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2019.100441>.

2. Болдачев А., Стреленко О. Блокчейн против бюрократии: электронное государство на основе технологии распределенного реестра. *Forbes*. 06.06.2017. URL: <https://www.forbes.ru/tehnologii/343785-blokcheyn-protiv-byurokratii-kakim-dolzno-byt-elektronnogo-gosudarstvo-na-osnove>.

3. Мінфін презентує Концепцію е-аудиту для платників податків. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_prezentuie_kontseptsiuu_e-auditu_dlia_platnikiv_podatkiv-2570.

4. Друкер П. Практика менеджмента. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2015. 416 с.

УДК 378.31:352

Горин В. П.

д.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет

ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕНДАВМЕНТ-ФОНДІВ В УКРАЇНІ

У сучасній економічній літературі широко дискутуються перспективи розвитку у системі вищої освіти інституту ендавменту як схеми залучення зовнішнього фінансування через діяльність ендавмент-фондів. Вони створюються за рахунок благодійних пожертв та спеціальних цільових внесків, які здійснюють, як правило, випускники вищого навчального закладу. Отримані таким чином фінансові ресурси інвестуються для їхнього нарощування, дають регулярний пасивний дохід, що є джерелом фінансування наукових розробок, розвитку матеріальної бази навчального закладу та інших завдань.

Підставою для оцінювання перспектив заснування ендавмент-фондів в Україні є успішна практика їхнього функціонування у багатьох зарубіжних країнах, зокрема США, Великобританії, Німеччині тощо. За даними фахівців, у понад 80 університетах світу розміри ендавмент-фондів перевищують 1 трлн дол. США [4]. Формування цільового капіталу цих структур забезпечують як фізичні особи (випускники та студенти навчального закладу, його працівники, батьки, непов'язані філантропи та ін.), так і бізнес-структури та неурядові організації (роботодавці, професійні асоціації тощо). Основну роль при цьому відіграють разові невеликі пожертвування студентів-випускників навчального закладу при завершенні навчання, а також крупні благодійні внески окремих філантропів [5, с. 373]. Основний капітал ендавмент-фонду інвестують у різні фінансові інструменти (акції, облігації, пайові сертифікати та ін.), нерухомість, розміщують на банківських депозитах.

Незважаючи на поширеність у зарубіжній практиці, в Україні створення ендавмент-фондів має поодинокий характер. Обсяги активів цих фондів залишаються незначними, тому розглядати їх як реальне джерело фінансування розвитку вищих навчальних закладів поки недоречно. На наш погляд, до головних причин слабого розвитку ендавменту як інструменту залучення зовнішнього фінансування для вищих навчальних закладів належать:

– незавершеність правової регуляції процедур створення і діяльності цих фондів. Ключовими правовими документами, які регламентують відносини з проводу використання ендавменту виступають Податковий кодекс України (визначено поняття «ендавмент») [1], закони України «Про вищу освіту» (визначає поняття сталого фонду (ендавмент) закладу вищої освіти, загальні умови його створення) [3] та «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (визначає цільове призначення благодійних ендавментів, а також умови його зміни) [2]. Таким чином, законодавство врегульовує лише рамкові питання створення ендавмент-фондів, цілісного механізму їх функціонування у сфері освіти поки не вироблено;

– відсутність економічних умов для ефективного функціонування сталих фондів. У зарубіжній практиці переважну частину активів ендавмент-фондів

інвестовано у цінні папери, що забезпечує не тільки їхнє збереження, але й нарощування основного капіталу. В Україні фондовий ринок перебуває у стадії зародження і розглядати його як місце спрямування коштів ендавмент-фондів передчасно. Основу фондового ринку складають операції з борговими цінними паперами держави, які характеризуються невисоким рівнем доходності. Якщо оцінити перспективи інвестування активів ендавмент-фондів у депозити банків, то вони сумнівні, адже рівень процентних ставок за депозитами найбільших банківських установ України на теперішній час нижчий за рівень інфляції, що взагалі ставить питання про доцільність такого вкладання коштів. Зважаючи на значний рівень тінізації і високі ризики на ринку нерухомості, розглядати його як раціональний напрям інвестування активів ендавмент-фондів, що відповідає консервативній інвестиційній стратегії також не доцільно;

– усталені суспільні стереотипи та «девальвація» цінності вищої освіти. Для значної частини вітчизняного суспільства характерні переконання, що участь бізнесу і населення у фінансуванні суспільних послуг має обмежуватись сплатою податків, а тому спрямування власних коштів на підтримку закладів освіти невиправдане. Укріпленню цих переконань сприяє також стереотип про високий рівень корупції у закладах вищої освіти, значні ризики розкрадання благодійних внесків. Варто також звернути увагу на характерний для сучасних умов процес «девальвації» вищої освіти, коли перспективи високого рівня доходу в Україні слабо пов'язані із наявністю диплома ЗВО. Більш того, для України притаманна ситуація, коли оплата праці представників робітничих професій або осіб без освіти в багатьох випадках вища, ніж фахівців, підготовка яких потребує кількарічного навчання. Розчарування «непотрібністю» вищої освіти, її слабким впливом на рівень особистого добробуту після завершення навчання стають додатковим чинником, який демотивує випускників фінансово підтримувати власний навчальний заклад.

Список літератури

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
4. Що таке «ендавмент». *Фонд розвитку інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* URL: <http://iirfund.org/about/endowment>.
5. Яровенко С. Ендавмент, як перспективна форма освітнього інвестування в Україні. *Економічний форум.* 2016. № 2. С. 371 – 376.

UDC 336.7-047.64:36.153

Dyshlyuk O. O.
Master of Economics,
Bila Tserkva National Agrarian University

BANK'S OWN CAPITAL MANAGEMENT

The effectiveness of banking policy in the field of equity management is largely determined by the peculiarities of regulating the capital adequacy of a commercial bank. This is due, firstly, to the temporary restriction of the implementation of banking

agreements, secondly, the choice of areas of financial investment, thirdly, the regulation of capital adequacy through changes in the structure and size of risky assets, which entails changes in managing the balance of active and passive operations, in credit, deposit, interest rate policy, as well as in liquidity management policy, which, in turn, requires a review of the procedures for the relevant operations of the bank [5].

The management of the bank's equity is basically contradictory: on the one hand, the development of the bank is carried out mainly at the expense of borrowed funds, on the other - the scale of the bank is strictly tied to the size of its equity. Therefore, decision-making in the field of formation of the bank's equity should be carried out on the basis of a comparative analysis of the growth rate of risky assets, liabilities and the amount of equity.

Equity management, which is closely linked to the management of credit operations and the quality of the loan portfolio, ensures a balanced banking policy and sustainable development of the bank. The uneven change in the size of the loan portfolio and equity causes fluctuations to a greater or lesser extent of capital adequacy. The available results of the analysis of the ratio of loan portfolio size to equity allow us to consider the feasibility of introducing additional standards, such as H1.1 (equity / loan portfolio), which limits the size of the loan portfolio relative to equity, which should be considered along with existing standards: H1 (capital adequacy) and H6 (maximum risk per borrower).

The loan portfolio is the asset that carries the greatest risks. Analysis of the share of loans in risky assets in various banks showed that the normal share of the loan portfolio in risky assets is up to 85 %. Credit risk increases significantly when the share of loans exceeds 90 %.

The financial stability of banks increases due to capitalization, namely when profits are directed to increase the capital of the bank, which is reflected in the dividend policy of banks. The peculiarity of the capitalization of Ukrainian banks is that it occurs mainly through the issuance and placement of additional shares, due to which the authorized (share) capital is formed. The efficiency of the capitalization process, which is an element of management in the field of equity, is reflected in the compliance of banks with the standard H1 [4].

From the above we can note that in the banking system of Ukraine there are various processes of an economic nature. However, our task is to promote the development of the banking system, increase its capitalization and competitiveness, increase investment in the economy, but at the same time avoid high risks and reduce the stability of the banking system. Only the optimal combination of these tasks can successfully contribute to the effective development of banking institutions. Thus, as conclusions from the study we can say that in the conditions of unstable development of the domestic economy, the implementation of the above measures in the complex will ensure the balance of banking policy, as well as increase the efficiency of equity management.

References

1. Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine / Approved by the Resolution of the Board of the NBU dated 28.08.2001 N368 with changes and additions.

2. Mishchenko V. I., Slavyanskaya N. G., Koreneva O. G. Banking operations: a textbook. 2nd ed., Reworked. and ext. K.: Знання, 2017. 796 с.

3. Moroz A. M., Savluk M. I., Pukhovkina M. F. Banking: a textbook. 2nd ed., Corrected. and ext. K.: KNEU, 2018. 476 p.

4. Savluk M. I., Pukhovkina M. F. Banking operations: a textbook. 3rd ed., Revised. and ext. K. KNEU, 2018. 608 p.

5. Savluk S. V. Equity as a safeguard for the loss of liquidity of the bank. Banking. 2018. № 2. P. 55 – 62.

UDC 658.14

Zakaєva H.
Master of Economic,
Bila Tserkva National Agrarian University

THEORETICAL BASES OF MANAGEMENT OF SOLVENCY ENTERPRISE

The functioning of Ukrainian enterprises in conditions of economic activity and political instability increases the importance of timely and complete implementation of calculations between economic counterparties in the process of economic activity in order to minimize operational and financial risks.

Globalization processes in the global economy and the European integration aspirations of Ukraine determine the emergence of new risks for domestic enterprises. The ability of business entities to count on its own obligations to the partners of the external environment in the short and long-term perspective is evaluated using liquidity and solvency indicators. The competent management of the solvency of the enterprise is the most effective method of minimizing commercial risks of business structures.

Various aspects of solvency management of the enterprise are devoted to the works of such foreign scientists, as, Y. Vorsta, A. Gropely, E. J. Dolan, R. Miller, P. Reventlou, P. Rose, J. K. Van Horn, and domestic: V. Artemenka, M. Bakanova, M. Bullendira, P. Bezresky, B. Valuev, P. Gerasimenko, M. Krajnina, V. Kovalev, L. Lakhtionova, G. Savitskaya, A. M. Poddryleg, A. Sheremeta and others.

It can be argued that the solvency of the enterprise is the most important aspect that characterizes the financial condition of the enterprise, that is, its ability to timely and completely calculate on its obligations arising in monetary operations [1, p.62].

Under the management mechanism, the solvency management of the entity understand the purposeful activity of the management of the enterprise to ensure its short- and long-term solvency, debt loading optimization and increasing the efficiency of the use of funds received in the enterprise as a result of operating activities and debt obligations [5].

The determination of the mechanism for managing the policy of ensuring the solvency of the enterprise made it possible to distinguish its structural elements: solvency management methods; solvency management levers; legal provision; normative provision; information support.

The management of solvency must meet the following principles: sufficiency, scientific, systematic, continuity, economy, stage, reliability, asset preservation.

The solvency management system acts as an early detection mechanism and prevention of crisis phenomena, its functioning is aimed at solving such tasks as:

- quantitative assessment of solvency;
- development of forecasts and solvency planning at different periods;
- solvency monitoring;
- solvency analysis;
- detection of factors causing a deterioration of solvency and crisis situations, and developing measures to eliminate them;
- control over the implementation of measures to restore solvency [4].

The management of solvency is carried out in accordance with the goals set, which is the initial stage of the formation of the system of solvency management of the enterprise, as well as in the variability of an external competitive environment and the influence of various objective and subjective external and internal factors.

Based on the aforementioned, it is worth highlighting solvency management purposes:

1. A thorough distribution of debt obligations in time;
2. Support for sufficient liquidity level for debt servicing;
3. Ensuring timely fulfillment of debt obligations;
4. Supports safe ratio of own and borrowed funds;
5. Minimization of total debt servicing costs;
6. Search and use of profitable sources of borrowed funds [3].

Thus, the management of the solvency of the enterprise can be characterized as a set of principles and measures for the development and implementation of managerial decisions related to the provision of effective functioning of the enterprise by ensuring the optimal number of financial resources and assets, policies for their formation and distribution.

References

1. Batinskinskaya O. A. Financial Analysis: Theory and Practice. 2013. 85 p. (2-th view.).
2. Onion, Eleanor Ivanovna. Management of the company's potential: teach. manual. for the studs that are studying for special. 7.050107, 8.050107 Economics of the enterprise; NAR. UKR. the acad. [CAF. Economics of the enterprise]. H.: View NUA, 2011. 384 p.
3. Vyschina L. V. Theoretical principles of management of cash assets of the enterprise. *Bulletin of the National Technical University «KhPI». Series: Technical progress and production efficiency*. 2014. № 65. S. 78 – 85. [Electronic resource]. Access mode: http://nbuv.gov.ua/ujrn/vcpitp_2014_65_14.
4. Noncovatenko O. A., Noncut O. A. Approaches to the management of solvency of agricultural enterprises. *Actual problems of development of the region's economy*. 2013. Vip.9 (2). P. 138 – 142. Access mode: [http://nbuv.gov.ua/ujrn/aprer_2013_9\(200027\)](http://nbuv.gov.ua/ujrn/aprer_2013_9(200027)).
5. Okten O. A., Leach O. A. Concept Management Payment Facility Entrance. *Bulletin of Khmelnytsky National University*. 2009. T. 3, № 4. P. 15 – 19. [Electronic resource]. Access mode: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_4_3.

UDC 336.71: 36.7

Osadcha M. M.

Master of Economics,

Bila Tserkva National Agrarian University

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF THE BANK'S FINANCIAL FLOWS CONCEPT

Financial flow management is one of the key processes of bank management. If we analyze the publications, then in economics to determine the financial flow, there are two opposite concepts. According to the first approach, financial flows are identified with cash flows. The second approach is based on the separation of financial and cash flows.

Thus, Lukasevich I.Ya., considering the problems of financial management, uses only the concept

«Cash flow», defining it as «time-distributed cash flows arising from business activities and individual operations of the entity» [4]. It should be noted that most authors use a similar approach when considering issues related to the management of financial activities of enterprises. For example, Blank IO also operates only with the concept of cash

flow, which is interpreted as «a set of time-distributed income and disbursements of funds generated by its business activities, and the movement of which is associated with factors of time, risk and liquidity» [3].

According to Gorbunov AR: «Financial flow – is the flow of expenses or income of the company over a period of time. It has a starting and ending point, intensity (speed) and other characteristics» [3].

In our opinion, such definitions of cash flow identify it with cash flow, with which we can not agree. The concept of «financial flow», in our view, is broader than «cash flow», because financial flow can be both equivalent and non-equivalent. Examples of non-equivalent cash flow are tax payments and dividends. This is the position of the representatives of the second concept.

According to the latter approach, financial flows are defined as specific cash flows. Among the supporters of this approach should be noted G. M. Azarenkov, O. V. Maiboroda, S. I. Krylov.

A well-founded interpretation of financial flows is given by G.M. Azarenkova, which defines financial flows as a purposeful movement, change (volumes, types, forms and types) of financial resources of a particular entity, which is carried out in conjunction with its respective cash flows, but always taking into account the time factor that affects liquidity these financial resources [1].

O. V. Mayboroda defines financial flows as a purposeful movement of financial resources in the process of economic operations, as a result of which economic relations arise [2].

According to SI Krylov, the concept of financial flow is broader than the concept of cash flow. The financial flows of the enterprise are divided into cash and non-cash. And the totality of all financial flows of the enterprise reflects the entire economic turnover of the enterprise [5].

Separately considers cash and financial flows Kozlyuk AM: «Cash flow – the movement of one form of capital, payment, made or received. Financial flow is the movement of resources in any functional form that occurs between the participants in financial relations» [3].

To understand the concept of «financial flow» should also consider the meaning of the term «flow». Thus, Vitlinsky V. V. and Konyukhovskiy P. V. define the flow as «an economic quantity measured in the process of movement of a resource taking into account the time interval». The flow dimension is the volume divided by the time interval. The meaningful side of the concept of «flow» is related to the concept of the rate of change of the system [4].

If we consider the financial flow as a purely economic category, it is necessary to identify its characteristics, which reveal its economic meaning [3]:

- financial flow – is the movement of financial resources, changes in their volume, forms of species and types;
- financial flow is associated with factors of time, risk and liquidity;
- financial flow has the following dimensions: volume (cost) and time;
- financial flow is the object of management.

Summarizing the above, we note that in the current environment, the urgent task facing the banking system and each bank is to maintain an optimal balance between incoming and outgoing financial flows, which will ensure the financial stability of the bank and meet the interests of partners and customers. In our opinion, to accomplish this task it is necessary to increase the financial flows of domestic banks by maintaining the existing customer base, introducing new forms and methods of attracting different categories of

depositors, increasing the efficiency and quality of customer service, which can attract funds to the banking sector and develop a loyalty program. for both new and existing investors, the introduction of comprehensive customer service.

List of references

1. Berger A., Moulyneux P., Wilson J. (2015). *The Oxford Handbook of Banking*. Oxford University Press.
2. Burtnyak I. V. Modeling of financial strategy of companies' behavior. *Visnyk of Cherkasy University. Series: Economic Sciences*. 2014. Issue № 37 (330). P. 15 – 21.
3. Burtnyak I. V, Malytska A. Evaluating the financial flows of Bessel processes by using spectral analysis. *Business Inform*, 2017, 7, pp. 120 – 124.
4. Burtnyak I. V, Malytska G. P. On the fundamental solution of the Cauchy problem for second-order Kolmogorov systems. *Ukr. mate. magazine*. 2018. № 8. P. 1107 – 1117.
5. Blagun I. I., Dmytryshyn L. I. Development of the mechanism of formation of management strategies of the banking system of Ukraine. *Business Inform*. Kharkiv, 2014. № 11. P. 238 – 245.

UDC 6.7-047.6: 36.13

Stroianovskyi D. V.
Master of Economics,
Bila Tserkva National Agrarian University

FEATURES OF THE BANK'S INCOME AND EXPENSES MANAGEMENT

The defining goal of a commercial bank is primarily its financial result, which is in the form of profit or loss.

The result of the comparison of income and expenses plays an extremely important role in the activities of the bank. It reflects the results of all its activities, all its active and passive operations.

Profit maximization is necessary for banks to attract new capital, which in turn allows to increase the volume and improve the quality of banking services [1].

Revenue is the increase in economic benefits during the reporting period in the form of an inflow or increase in assets and due to the provision of other banking services. Revenues can also be explained as a decrease in liabilities that cause an increase in capital and are not shareholder contributions.

The bank's income covers all its operating expenses, including administrative, management, the bank's profit is formed, the amount of which determines the level of dividends, increase in own funds and the development of passive and active operations [2].

The bank's income is divided into two main categories: interest and non-interest income. Interest income is up to 70 % of the bank's income.

Bank costs are an economic category that reflects the monetary and material resources used in the process of formation, implementation and sale by the bank of its products and services, as well as all other additional resources for their maintenance and support [3].

The bank's expenses are the total amount of money spent by the bank in the process of carrying out activities to raise funds and other activities. Like income, the costs of a commercial bank can be divided into two main groups – interest (variable) and non-interest (relatively constant) [4]. There are also other costs in some classifications.

Interest expenses are the largest item of bank expenses.

Since profit is one of the most important indicators that characterize the financial results of banks, is the material basis for further operation and rating in the banking market, its maintenance at a sufficient level is necessary for banking institutions to attract new capital to increase the volume and quality of services offered. , stimulates the improvement of operations, cost reduction and development of banking technologies. To summarize, profit is a summary measure that describes, on the one hand, sufficient generating cash flows to ensure a normal level of profitability, and, on the other hand, acts as a barrier to return on equity.

In the context of increasing the role of the bank's profit as an evaluative indicator, the analysis of banking activity with the identification of factors influencing the bank's profitability becomes relevant. The main factors that affect the bank's profits are the return on assets and the level of capital adequacy.

In the field of modernization of the lending mechanism, the following measures are proposed:

- use of ABS – in the analysis of the loan portfolio, detection and elimination of doubtful loans. Its implementation will minimize the risk of loan defaults and improve the quality of the loan portfolio;
- changes in the practice of forming a reserve fund;
- identification of the causes of deterioration of economic activity of clients;
- organization of control at all stages of the credit process;
- methods of early detection of doubtful loans, organization of work on their liquidation, including modification of credit relations, implementation of collateral, recourse to court.

Reducing the bank's costs will help:

- harmonization of the structure of the resource base, ie increasing the share of current and deposit accounts of enterprises, organizations, individuals and reducing the share of multi-value instruments (interbank loans). To do this, it is necessary to create a special unit in the bank, which would purposefully deal only with resources;
- reasonable reduction of non-interest expenses. Summing up, we can say that a commercial bank – the main link in the banking system of any civilized state.

Commercialization of banks means the transfer of the credit process to the resource type of its construction. As a result, the problem of passive banking operations is acute. It is necessary to more closely link the deposit rate with the situation in the market of credit relations (resources) and inflation, to more actively introduce new deposit instruments, namely certificates of deposit.

References

1. Sheludko V. M. Financial market: a textbook. K.: Knowledge! Press, 2008.
2. On approval of the Rules of accounting! number of income and expenses of banks of Ukraine [Electronic resource]: Resolution of the Board of the NBU from 18.06.2003 № 255. Access mode: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Screaming O. A., Crickley O. A., Bone N. G. Upravlinnia pributkom banku: monograph. Sumy: SHEI «UABS NBU», 2008. 136 p.
4. Gladkikh D., Smooth D. V. The main components of income and expenses of Ukrainian banks. *National Bulletin Bank of Ukraine*. 2018. № 5 (207) P. 22 – 33.
5. Written K. S. Ways to optimize income and expenses of the bank. *Efficient economy*. 2012.
6. Gerasimovich A. M. Analysis of banking activities textbook Alekseenko, IM Vergunenko and others. K.: KHEY, 2019.
7. Association of Ukrainian Banks. [Electronic resource]. Access mode: <http://aub.org.ua>.

СЕКЦІЯ 7

SECTION 7

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339

Галахова Т. О.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені вадима Гетьмана»,

Євдоченко О. О.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені вадима Гетьмана»,

Кислицина О. В.

к. е. н., доцент кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені вадима Гетьмана»

**МІЖНАРОДНИЙ РЕГІОНАЛЬНО-СЕКТОРАЛЬНИЙ
АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТАРТАПІВ**

Розвиток стартапів в країнах світу з кожним роком викликає все більший інтерес не лише науковців, а й державних та приватних фондів, інвесторів, громадських організацій, університетів та представників бізнесу. Цікава ідея сьогодні може стати надприбутковою справою в перспективі.

Реалізувати новітні ідеї на глобальному ринку кожен день намагаються 137 тисяч стартапів (це 50 млн нових компаній в рік). В середньому за рік створюється 305 млн. стартапів [1]. За даними Cbinsights сьогодні в світі нараховують 779 компаній єдинорогів з сукупною вартістю бізнесу більше, ніж 2 505 млрд. дол. США. Лише в США зареєстровано 187 єдинорогів з сукупною оцінкою в 600 млрд. \$. [2] За даними фахівців, лише 1 % стартапів мають реальний шанс стати єдинорогами, на кшталт Uber, Airbnb або Facebook.

Беззаперечним лідером по кількості стартапів та країною, найбільш сприятливою для розвитку стартапів є США (таблиця 1, рис. 1). Кожен рік в США запускається близько 6 млн. стартапів. Наступними в рейтингах слідує Великобританія, Індія, Канада, Ізраїль та Індонезія.

Найкращими штатами для започаткування стартапу вважаються Каліфорнія, Аляска, Аризона, Колорадо та Техас. 13,5 % всіх глобальних стартап-угод припадає на Сан-Франциско та Кремнієву долину [3].

За даними Guidant Financial [5] найпопулярнішими джерелами фінансування стартапів у 2021 році були: готівка – 39 % стартапів отримали фінансування в такій формі, пенсійні заощадження – 20 %, сімейні кошти та кошти друзів – 10 %, решта

інвестування – кібербезпека, біотехнології (295 млрд.дол.). [6] У 2021 році 61 % успішних стартапів пропонували рішення для B2B, решта 39 % – для B2C. [7]

Таким чином, проведений аналіз розвитку стартапів показує чіткий країновий та секторальний їх розподіл як за кількістю, так і за секторами активного започаткування та фінансування.

Список літератури:

1. GEM 2020/2021 Global Report. Global entrepreneurship Monitor, 2021: [сайт]. URL: <https://www.gemconsortium.org/report/gem-20202021-global-report>
2. The Complete List Of Unicorn Companies. Cbinsights, 2021: [сайт]. URL: <https://www.cbinsights.com/research-unicorn-companies>.
3. Most Startup Friendly Countries In The World, 2021. CEOWORLD magazine: [сайт]. URL: <https://ceoworld.biz/2021/04/26/most-startup-friendly-countries-in-the-world-2021/>
4. Countries – With the top startups worldwide. StartupRanking: [сайт]. URL: <https://www.startupranking.com/countries>.
5. Small business financing, 2021. Guidant Financial: [сайт]. URL: <https://www.guidantfinancial.com/blogs>.
6. Top 11 Startup Trends (2021 – 2025). Explodingtopics: [сайт]. URL: <https://explodingtopics.com/blog/startup-trends>.
7. 25 Insightful Statistics About Startups for 2021. Lvivity: [сайт]. URL: <https://lvivity.com/25-insightful-statistics-about-startups-for-2021>

Іринчина І. Б.
доцент кафедри
міжнародної торгівлі і маркетингу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ІНСТРУМЕНТИ СИСТЕМИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПО ЗАПОБІГАННЮ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ КОНТРАФАКТАМИ

В умовах новітніх глобальних викликів, що ускладнюють налагоджену діяльність міжнародного бізнесу, актуальним, зокрема, стає пошук державами інструментів та механізмів захисту комерційних та патентних прав компаній. Адже, більш як 30 % компаній припинило своє функціонування у різних сферах світогосподарської системи, внаслідок карантинних мір. Ї підтримати міжнародний бізнес слід, у першу чергу, запобігаючи використанню їх торговельних марок задля незаконного збагачення виробниками підробок – контра фактів. Окрім того, розповсюдження контрафактної продукції негативно впливає на економіку держав у цілому, а також наражає на небезпеку споживачів такої продукції.

За версією ОЕСР, за показником індексу схильності країн до експорту контрафактної продукції – найбільшим виробником контрафактної продукції є Китай, проте глобальними центрами саме торгівлі підробками є Гонконг (1,000), Китай (1,000), ОАЕ (0,995), Марокко (0,989), Пакистан (0,955), Туреччина (0,946), Грузія (0,255), Польща (0,165) тощо [1].

Зберегти державні бюджети засобом захисту прибутків національних товаровиробників зацікавлені усі країни міжнародного торговельного співтовариства. У результаті наукового пошуку ми дослідили світову практику боротьби національних митних систем з торгівлею контрафактами. Наведемо найбільш результативні її інструменти.

1. З досвіду Великобританії – без умовне вилучення підроблених товарів на кордонах, навіть якщо вони були придбані для власного використання

2. З досвіду Франції – співпраця з великими компаніями певного сектору, які зацікавлені у вилученні контрабанди з ринку.

3. З досвіду Південної Кореї – компенсувати шкоду, яка була спричинена придбанням контрафактної продукції. Ці кошти стягуються з продавця контрафактної продукції.

4. З Досвіду ОАЕ – соціальна робота з потенційними споживачами контра фактів – стимулювання громадян не купляти контрафактну продукцію та повідомляти правоохоронні органи про неї. Вагомі штрафні санкції як щодо продавців так і щодо споживачів контра фактів.

5. З досвіду Швейцарії – фінансова та інформаційна підтримка митних органів у роботі з виявлення контра фактів.

6. З досвіду Китаю та Швейцарії – Створення спеціальних некомерційних організацій, які будуть об'єднувати працівників однієї галузі промисловості з метою боротьби з контрафактами. Таким чином, боротьба є ефективнішою, оскільки виробники мотивовані у виявленні такої продукції.

7. З досвіду Китаю та Сінгапуру – за перевіз контрафактної продукції передбачити великі штрафні санкції та кримінальну відповідальність.

8. З Досвіду Індії та Сінгапуру – покращення ІТ систем та використання системи блокчейн при проходженні митниці.

9. З досвіду Мексики – введення бази даних власних торгових марок з метою кращої ідентифікації вантажів з підозрілими товарами.

Узагальнюючи світовий досвід та тренди розвитку Світогосподарської системи, вважаємо, що найбільш результативними інструментами запобігання міжнародній торгівлі контрафактами є:

1) діджиталізація національних систем митного регулювання для швидкого виявлення експорту/імпорту контрафактної продукції та росту прозорості обміну даними між державами;

2) застосування інноваційних технологій захисту оригінальних товарів, зокрема, при застосуванні блокчейну;

3) вагомі фінансові штрафні санкції та кримінальна відповідальність як щодо продавців так і до споживачів контрафактної продукції.

4) гармонізація інструментів запобігання міжнародній торгівлі контрафактною продукцією усіма членами ВМО (Всесвітньої митної організації).

Список літератури

1. OECD Secretary General tax report to G20 finance ministers and central bank Governors URL: <https://www.oecd.org/g20/topics/international-taxation/oecd-secretary-general-tax-report-g20-finance-ministers-july-2021.pdf> (accessed 14.08. 2021).

2. Trade and tariff data URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm (accessed 14.08. 2021).

УДК 005.334

Цыганков Д. Г.

к. ю. н., доцент, заведующий кафедрой
бухгалтерского учёта, экономики и права
Института повышения квалификации и
переподготовки экономических кадров
Белорусский государственный
экономический университет,

Глушаков В. Е.

к. с. н., доцент, доцент кафедры
бухгалтерского учёта, экономики и права
Института повышения квалификации и
переподготовки экономических кадров
Белорусский государственный
экономический университет

ОБ ОТДЕЛЬНЫХ АСПЕКТАХ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА

Развитие бизнеса на уровне субъектов хозяйствования предполагает необходимость принятия менеджерами большого числа управленческих решений в условиях неопределенности, а значит и риска. Как отмечает М. Г. Лапуста: «Риск составляет объективно неизбежный элемент принятия любого хозяйственного решения в силу того, что неопределенность – неизбежная характеристика условий хозяйствования» [1, с. 46].

По нашему мнению, риск появляется тогда, когда имеет место объективная невозможность, неспособность или неумение организации избежать, либо минимизировать угрозы своему бизнесу, уменьшив для этого неопределенность во внешней и внутренней среде, посредством использования принципа опережающего отражения. И. Адизес считает, что: «Наличие все более масштабных проблем и их успешное решение означает дальнейшее укрепление наших сил и возможностей. Необходимо переключать свою энергию, затрачиваемую на решение малых проблем, на решение более масштабных задач» [2, с. 28]. Эффективное управление рисками предполагает точное определение границ допустимого риска, что можно выразить в следующих положениях:

- наличие высокого уровня риска не является причиной отказа от реализации проекта;
- стремление получить повышенную выгоду означает необходимость принятия повышенного риска;
- управленческие решения должны приниматься на основе анализа альтернатив, обеспечивающих достижение цели с минимальным уровнем риска;
- принятие риска означает принятие ответственности.

Поскольку любое планирование деятельности ориентировано на достижение целей в будущем, необходимо дать однозначные ответы на следующие 5 ключевых вопросов:

1. Насколько планируемое состояние организации отдалено от настоящего состояния?
2. Сколь масштабны цели, которые мы ставим перед собой?
3. Какова вероятность их достижимости?
4. Для чего эти цели поставлены и что будет потом?
5. Каковы будут последствия достижения целей?

При отсутствии четких ответов на 3-5 вопросы планирование теряет смысл, так как комплекс угроз для организации не изучен.

Опыт выполненных авторами консалтинговых проектов показывает, что системное использование 7 нижеприведённых принципов позволяет организациям выйти на качественно более высокий уровень управленческой эффективности:

1. Принцип уникальности, т.е. каждая проблема уникальна, а потому требует нового подхода и методов для ее решения.

2. Принцип целенаправленности – при выработке и корректировке решений не существует единственной простой цели, так как она сохраняется только на начальной фазе поиска. Поэтому процесс расширения целей, который необходимо начинать с момента исходной формулировки проблемы, позволяет быстро отвергнуть первоначальную упрощенную ее интерпретацию, а, следовательно, и упрощенное решение, выйти на понимание сущности реальной проблемы.

3. Принцип опоры на последующее решение – сегодняшние решения или создаваемые системы должны учитывать те решения, которые будут приниматься при дальнейшем продолжении работы над рассматриваемой проблемой.

4. Принцип системности – каждое текущее решение не существует изолированно, а является лишь частью системного подхода к решению проблемы. Ее скрытая часть содержит большую часть угроз, т.к. представляет собой огромное количество взаимосвязей между различными изменяющимися переменными.

5. Принцип ограниченности сбора информации – для отыскания эффективных решений необходимо собирать абсолютный минимум информации, которая освещает наиболее значимые черты проблемы.

6. Принцип учета человеческого фактора – для решения проблемы требуется позитивная интеграция всех вовлеченных в процесс сотрудников.

7. Принцип постоянных и своевременных усовершенствований – данный принцип предполагает подготовку графика перемен и улучшения решения еще во время его разработки.

В заключение, хотелось бы привести тезис, который сформулировал генеральный партнер компании лидера-рынка Rubicon Venture Capital Эндрю Романс: «Предпринимательство – это поиски возможностей за пределами контролируемых на данный момент ресурсов» [3, с. 11].

Список литературы

1. Лапуста М. Г., Шаршукова Л. Г. Риски в предпринимательской деятельности. Москва, 1998. 224 с.
2. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации. Санкт-Петербург, 2007. 384 с.
3. Романс, Э. Настольная книга венчурного предпринимателя: Секреты лидеров стартапов. Москва, 2021. 247 с.

СЕКЦІЯ 9

SECTION 9

**ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І
СТАЛИЙ РОЗВИТОК
ECOLOGICAL ECONOMICS AND
SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

УДК 910.3:631.4:339

Гнатишин М. А.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри аналітичної
економії та міжнародної економіки,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

**МІЖНАРОДНА ІНІЦІАТИВА «4 на 1000»
ТА ЇЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ**

Міжнародна ініціатива «4 на 1000» є однією з можливостей протидіяти глобальному потеплінню, ідея якої полягає в тому, щоб збільшити секвестрацію Карбону в ґрунті, тим самим зменшуючи його кількість в атмосфері. Реалізація такої ініціативи сприятиме підвищенню продуктивності ґрунтів, а відтак збільшенню виробництва продовольчої продукції.

Зростання секвестрації Карбону ґрунтом лежить в основі низки цілей сталого розвитку, а також безпосередньо сприяє реалізації Цілей Сталого Розвитку «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства» (ціль № 2), «Вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідків» (ціль № 13), «Захист і відновлення екосистем суші та сприяння їхньому раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і розвертання процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття» (ціль № 15) [1].

Учасники міжнародної конференції «*Food security and climate change: 4 per 1000 initiative new tangible global challenges*» («Продовольча безпека і зміна клімату: ініціатива «4 на 1000» нові відчутні глобальні виклики для ґрунтів»), яка відбулася у місті Пуатьє (Франція) влітку 2019 р., наголосили на необхідності сприяння екологічно обґрунтованим методам ведення сільського господарства, які би сприяли поглинанню Карбону ґрунтом. Водночас ініціатива «4 на 1000» спрямована на вирішення завдань сталого розвитку, пов'язаних зі зміною клімату та продовольчою безпекою. В основі цієї ініціативи лежить пропозиція міністра закордонних справ Франції компенсувати викиди парникових газів їхнім поглинанням ґрунтами. Обчислено, що частка глобальних викидів Карбону в ґрунтовому органічному карбоні двометрового шару ґрунтів світу становить 4 %. Саме тому метою ініціативи «4 проміле» визначено компенсацію ґрунтами сукупного річного викиду CO₂ в атмосферу [2]. Багато організацій, установ і окремих вчених проводять дослідження

в різних напрямках протидії змінам клімату, накопичивши велику кількість інформації, зокрема про можливості сталого землекористування як засобу адаптації до змін клімату та їхнього пом'якшення та про можливості ґрунтів компенсувати зростання викидів Карбону в атмосферу. Значною мірою в результаті цього і виникла глобальна ініціатива «4 per 1000».

Сільське господарство відіграє вирішальну роль у питаннях продовольчої безпеки, а також може зробити значний внесок у протидію змінам клімату. Перехід до продуктивного стійкого сільського господарства, заснованого на відповідному управлінні землями та ґрунтами, створить робочі місця та збільшить доходи, а отже, сприятиме сталому розвитку.

З кількістю ґрунтового органічного карбону тісно пов'язана продуктивність ґрунтів, тому виснаження його запасів здійснює масштабний вплив на всю еколого-економічну систему. Збереження ґрунтів, багатих органічним карбоном, відновлення та покращення деградованих сільськогосподарських угідь, збільшення кількості органічного карбону в ґрунтах відіграють важливу роль у вирішенні проблеми продовольчої безпеки, адаптації землеробства та людей до змін клімату, пом'якшенні наслідків зростання викидів парникових газів [3, с. 17]. Стале ґрунтокористування сприятиме зменшенню території з проявом негативних наслідків впливу численних стресових чинників, зокрема змін клімату, на еколого-економічну систему.

Список літератури

1. Sustainable development goals 2016 – 2030. United Nations Ukraine. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

2. Food security and climate change: «4 per 1000» initiative new tangible global challenges for the soil. Conference report. Poitiers, France 18 – 20 Jun 2019. URL: <https://symposium.inra.fr/4p1000>.

3. Позняк С. П., Гнатишин М. А. Глобальна ініціатива «4 per 1000» та можливості її реалізації в Україні. *Український географічний журнал*. 2021, 2(114). С. 11 – 19. DOI: <https://doi.org/10.15407/ugz2021.02.011>.

СЕКЦІЯ 10

SECTION 10

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА
ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ
ECONOMIC THEORY AND
HISTORY OF ECONOMIC THOUGHT**

УДК 334

Багірова Т. А.

старший преподаватель кафедры
финансово-экономическая теория,
Азербайджанский государственный
аграрный университет

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ НА СОТРУДНИЧЕСТВО И
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА ЕГО РАЗВИТИЯ**

В системе рыночных отношений сельскохозяйственная кооперация является одной из важнейших форм организации труда и играет важную роль в решении других важнейших вопросов. Кооперативы – это организации гражданского общества, которые дополняют независимость и экономическую демократию. Они являются не только средством реализации социальной политики, но и широким народным движением. Кооперативы являются экономическим инструментом гражданского общества и средством экономической самообороны крестьянина, предпринимателя и рабочего. Новые кооперативы – это неправительственные организации, занимающиеся экономической деятельностью. В то же время 200-летняя кооперативная идеология и опыт могут стать одним из важнейших инструментов для формирования эффективных экономических отношений в сфере сельского хозяйства в Азербайджане в XXI веке. В связи с этим Распоряжением Президента Азербайджанской Республики № 3099 «Об утверждении Государственной программы развития сельскохозяйственного сотрудничества в Азербайджанской Республике на 2017 – 2022 годы» 2.2. Было заявлено, что следует учитывать опыт стран, добившихся успешных результатов в области сельскохозяйственных кооперативов [1].

Одним из экономистов, внесших вклад в движение за сотрудничество, был Шарль Фурье (1772 – 1837). Он критиковал французскую социальную структуру и утверждал, что может быть создана новая социальная система, основанная на кооперативах, и что в этой новой системе благосостояние людей повысится, и они будут жить счастливее. Фурье выдвигал свои идеи в различных работах. Его книга «Мир труда и сотрудничества» – самая важная работа с точки зрения кооперативного движения. В этой работе он планирует создать общество под названием «фаланга». Это государственное учреждение основано на кооперативах в производстве и потреблении. То есть фаланга – это одновременно производственный и потребительский кооператив. Этот комплекс создавался как проект, но на практике не применялся. Однако это принято в мире как основа сотрудничества.

По словам А. В. Чайнова, сельскохозяйственный кооператив является продолжением сельского хозяйства. Кооператив никогда не может быть предприятием со своими собственными интересами, которые отличаются от интересов его учредителей и доминируют над ними. Это предприятие, которое обслуживает своих клиентов. Эти заказчики также являются его собственниками и строят кооператив таким образом, что он несет прямую ответственность перед ними и только перед ними [2, с. 87].

Бушес выступал за господдержку сельскохозяйственных кооперативов. Он считал, что государство должно предоставлять ссуды кооперативам, и эти ссуды должны укреплять их. Однако это не должно позволять государству вмешиваться или контролировать управление кооперативом.

Сторонники меркантилизма (Т. Мен и А. Монкретен) считали, что вмешательство государства в экономическую деятельность должно осуществляться преимущественно в форме протекционизма. Однако по мере развития рыночных отношений предприниматели стали воспринимать такое вмешательство государства как препятствие для своей деятельности. Эта идеология не приветствовала вмешательство государства в свободный рынок, они поддерживали принципы свободной конкуренции. Австро-американский экономист Людвиг фон Мизес (1881 – 1973) писал в своей книге «Либерализм», что задача государства – гарантировать человеческую жизнь, здоровье, свободу и защиту частной собственности от насилия. Все, что выходит за рамки этого, зло и вредно» [4, с. 41, 54, 78].

Аграрные эксперты также отметили, что обойтись без господдержки невозможно. Например, Маркс также считал, что, несмотря на то, что производительность труда в сельском хозяйстве растет быстрее, чем в других секторах экономики, качество жизни сельхозпроизводителей неуклонно улучшается. Для выхода из этой ситуации необходимо разработать механизм государственного регулирования сельского хозяйства, который должен включать в себя все меры государственного воздействия на систему экономических отношений [3, с. 333].

Теория, поддерживающая необходимость государственного регулирования рыночной экономики, связана с именем К. М. Кейнса. Это направление приветствует активное вмешательство государства в хозяйственную жизнь. Кейнс писал: «Я приветствую расширение функций правительства как единственное возможное средство предотвращения полного краха существующих экономических систем и реализации частной инициативы».

По мере развития сотрудничества и вовлечения в него большего числа людей, особенно в сельской местности, органы государственной власти начали лучше понимать роль сотрудничества в развитии национальной экономики. Многие страны последовательно проводят политику расширения совместной деятельности. Учитывая важность кооперативного движения для современной экономики Азербайджана, давайте рассмотрим опыт развития сельскохозяйственных кооперативов в разных странах.

Список литературы

1. «Государственная программа развития сельскохозяйственного сотрудничества в Азербайджанской Республике на 2017 – 2022 годы» 14 июля 2017 года, Баку.

2. Чайнов А. Б. Основные идеи и формы организации сельскохозяйственных кооперативов. Изд.2-е- М. Книгосоюз-1927.

3. Маркс К. Сотрудничество: Комментарии К. Маркса и Ф. Энгельса. М. Государственное издательство политической литературы. Т-23, 1960 г.р.333

4. Мизес фон Людвиг. Либерализм: пер. с англ. М., 2001. 41, 54.78 с.

УДК 330.8

Пархоменко Л. А.

к.е.н., доцент кафедри економіки,
Уманський національний університет садівництва

ТЕОРІЯ ВАРТОСТІ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Витрати є базовою економічною категорією в економічній науці. Вона тісно пов'язана з реальними проблемами підприємств, рівнем їх економічної ефективності. Для того, щоб більш детально зрозуміти економічний зміст витрат необхідно розглянути проблему значно ширше, спираючись на базове економічне поняття вартості.

Перші уявлення про поняття вартості товару виникли ще в часи стародавньої Греції і були напряму пов'язані з розвитком філософії та бажанням зрозуміти природу речей. Безумовно, економічні явища не могли залишитися поза увагою. Зокрема, Й. Шумпетер у своїй праці «Історія економічного аналізу» відмічає: «Аристотель не тільки розрізняв споживчу цінність і мінову цінність так само чітко, як і будь-який більш пізній автор, але він розумів також, що остання якимось чином виходить з першої. Але само по собі, це не тільки не виходить за рамки здорового глузду, але і є банальністю, а далі він не просунувся» [1, с. 124]. Давньогрецький філософ Ксенофонт також вважав, що кожна річ має мінову і корисну вартість. З точки зору іншого грецького філософа Платона повинна існувати рівність і співмірність товарів і обміну [2, с. 63]. Таким чином, ще до нової ери грецькі філософи зуміли виділити поняття мінової та споживчої вартості товару. На той час це було велике досягнення.

Однак, науковий зміст поняття вартості вперше почав вимальовуватися значно пізніше – лише у XVII ст. У цей період починають виділяти працю як головний чинник формування вартості та багатства. Це пов'язано, в першу чергу, з ім'ям У. Петті [3, с. 12]. За трактуванням Петті, природна дорожнеча або дешевизна залежить від того, більше чи менше потрібно рук для задоволення природних потреб. Так, хліб дешевше, якщо один виробляє на десятьох, ніж якщо він може постачати хлібом тільки шістьох; таким чином, людям доводиться витратити більше або менше, залежно від клімату. Але політична дешевизна залежить від наявності

зайвих рук у будь-якому промислі понад необхідної в ньому кількості людей [4]. Уся сума витрат зводилася до витрат на насіння та витрат на оплату праці працівника, який виробляє зерно. Це було відкриттям, що проклало шлях до розуміння того, чим визначається величина витрат виробництва.

Значно більш послідовним, з погляду обчислення величини витрат виробництва в їх сучасному розумінні, був представник французької класичної політекономії Ф. Кене [5, с. 45]. На його думку існує три види витрат: продуктивні (сільськогосподарські витрати), безплідні (витрати пов'язані з промисловістю або торговельною діяльністю), витрати доходу (витрати власників, які отримали дохід від продажу продуктів землеробства). Крім того, Ф. Кене вперше виділив також разові та поточні витрати. Під поточними витратами мались на увазі витрати на насіння, заробітну плату. Разові витрати – це витрати, які пов'язані з формуванням основного капіталу. Ф. Кене писав, що й у цій галузі чистий продукт цілком надходить земельним власникам, а фермери не одержують жодної його частки, вони, як і їх наймані робітники, одержують заробітну плату, яка також входить до витрат виробництва. Отже, доходи фермерів, які капіталістично ведуть виробництво, Ф. Кене відносив не до додаткового, а до необхідного продукту.

Що стосується сучасних трактовок позиції Ф. Кене то вважається, що він ототожнював поняття вартості та витрат виробництва. Для цього є підстави, особливо якщо йдеться про сільське господарство, де зовсім чітким має бути не тільки якісне, а й кількісне розходження цих категорій [3, с. 453].

Але ці нарікання є правомірними лише до певної межі. Якщо величина даної споживчої вартості визначається лише кількістю праці, або кількістю робочого часу, суспільно необхідного для її виготовлення [6, с. 48], то витрати виробництва, які залежать тільки від продуктивної сили праці, у цьому розумінні дорівнюють вартості товару.

Наступним великим економістом, який зробив ще один крок вперед у розумінні поняття вартості, був А. Сміт – в межах своєї теорії вартості та ціни товару. Він розмежував поняття споживчої та мінової вартості товару. Зокрема, автор наводив приклад цих понять у наступній редакції «Необхідно зауважити, що слово «вартість» має два різних значення: іноді воно означає корисність будь-якого предмета, а іноді можливість придбання інших предметів, яку дає володіння даним предметом. Першу можна назвати споживчою вартістю, другу – міноюю вартістю. Предмети, які володіють дуже великою споживною вартістю, часто мають зовсім невелику мінову вартість або навіть зовсім її не мають; навпаки, предмети, які мають дуже велику мінову вартість, часто мають зовсім невелику споживчу вартість або зовсім її не мають. Немає нічого корисніше води, але на неї майже нічого не можна купити, майже нічого не можна отримати в обмін на неї. Навпаки, алмаз майже не має ніякої споживчої вартості, але часто в обмін на нього можна одержати дуже велику кількість інших товарів» [7, с. 37]. Виходячи з цього, автор визначав споживчу вартість як здатність задовольнити загальну потребу споживача. Вона не може визначати мінові пропорції та співвідношення обмінів товару.

Наступний крок у дослідженні даної проблеми зробив Д. Рікардо. На відміну

від А. Сміта була зроблена різниця між поняттям «вартість» та «багатство». Він вважав, що багатство визначається кількістю споживчих вартостей і зростає з розвитком виробництва та зростанням продуктивності праці. Крім того, він задекларував наступні принципи, які визначають вартість товару:

– праця різної якості винагороджується по-різному. Ця обставина не спричиняє зміну відносної вартості товарів;

– на вартість товарів впливає не тільки праця, застосована безпосередньо до них, а й праця, витрачена на знаряддя, інструменти і будівлі, що сприяють цій праці;

– принцип, згідно з яким кількість праці, витраченої на виробництво товарів, регулює їх відносну вартість в значній мірі завдяки застосуванню машин та іншого основного і довговічного капіталу;

– принцип, в силу якого вартість не змінюється внаслідок підвищення або падіння заробітної плати і видозмінюється внаслідок неоднакової довговічності капіталу і неоднакової швидкості, з якою вона повертається до підприємця [8].

Ці позиції можливо і носять суперечливий характер, зокрема, остання. Однак їх не можна визнати новим поглядом на проблему вартості. В першу чергу, це стосується не витрат праці на даному виробництві, а перенесення минулих витрат. Сьогодні останній вид витрат нам добре відомий як амортизація.

Т. Р. Мальтус у трудовій теорії вартості протиставив видозмінений варіант одного з трактувань вартості А. Сміта. Він вартість визначив працею, що витрачається на виробництво даного товару. Вартість пропорційна витратам виробництва, до яких учений зараховував витрати живої й уречевленої праці та прибуток на авансований капітал. Таким чином, Т. Р. Мальтус включав прибуток безпосередньо до вартості товару разом з працею та вважав його незалежним від праці [9].

Список літератури

1. Шумпетер Й. История экономического анализа. URL: ek-lit.agava.ru.
2. Сівоконь В.О. Історія економіки та економічної думки. Харків. Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. 464 с.
3. Всемирная история экономической мысли. Т. 1. Москва. Мысль. 1987. 546 с.
4. Петти В. Экономические и статистические работы. Т. I II. Москва. Соцэргиз. 1940. 324 с.
5. Кенэ Ф. Избранные экономические произведения. Москва. Соцэргиз. 1960. 630 с.
6. Рикардо Д. Принципы политической экономии. URL: www.ek-lit.agava.ru/books.htm.
7. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. М. Соцэргиз, 1962. 684 с.
8. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения. URL: http://libertarium.ru/lib_ricardo_reader10.
9. Історія економічних учень: підручник. Ч. 1 / за ред. В. Д. Базилевича. Київ. Знання, 2006. 589 с.

УДК 343.8

Пилипенко Д. О.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ

ВИМОГИ ДО СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

Питання визначення вимог, що висуваються до системи принципів кримінально-виконавчого права є майже не дослідженим вітчизняними науковцями. Враховуючи це з'ясування таких ключових критеріїв системи принципів кримінально-виконавчого права як вимоги до її змістової конструкції потребують окремого аналізу.

Досліджуючи вказане теоретичне питання в сфері кримінального процесу Р. Х. Якупов стверджує, що система принципів повинна будуватися на підставі певних вимог: адекватності, цілісності, повноти, несуперечливості і незалежності [1, с. 54]. Як вважаємо більшість з визначених вимог є актуальними й для сфери кримінально-виконавчого права. Тому далі ми детально визначимо вимоги системи принципів кримінально-виконавчого права. Вимога адекватності системи принципів поєднує в собі якісні та кількісні критерії системи принципів. Згідно цієї вимоги наявні систематизовані принципи за своєю змістовною та множинною складовими є відповідними до наявної системи кримінально-виконавчого права. Тобто наявна сучасна модель системи принципів як певна частина цілком збігається із конструкцією загальноприйнятої, конвенціональної моделі існування сфери кримінально-виконавчого права.

Вимога холистичності (цілісності) передбачає наявність сталих та дієвих зв'язків між елементами системи принципів кримінально-виконавчого права, що забезпечує стабільність її існування у визначеній системі. Така цілісна система має бути «гнучкою» та додатково наділятися критерієм стабільності, який забезпечуватиме сталість та стійкість системи принципів за умов зміни зовнішньої кон'юнктури, тобто факторів, які існують поза межами цієї системи та можуть суттєво вплинути на її існування.

Вимога повноти відображає собою певну завершеність, необхідну наповненість системи відповідними групами принципів, що у свою чергу обумовлює наявність необхідної та достатньої кількості принципів в кожній із груп системи принципів. Дотримання такої вимоги гарантуватиме абсолютність відповідності системи принципів кримінально-виконавчого права сфері внутрішньодержавної діяльності у сфері виконання й відбування кримінальних покарань.

Несуперечливість як вимога забезпечує відсутність суттєвих та/або критичних протиріч усередині системи принципів, що може зокрема негативним чином вплинути на їх реалізацію або існування всієї системи загалом. Тому фактор генетичного зв'язку між принципами та їх індивідуальна та групова узгодженість є фактичним гарантом дотримання вимоги несуперечливості самої системи принципів кримінально-виконавчого права.

Наступною є вимога автономності. Попри відокремлені між собою за змістом та груповою належністю, всі принципи, що формують одну систему, комплексно задіюються в механізмі їх реалізації, оскільки фактор дієвості правового механізму в основі якого вони містяться пропорційно залежить від кількісної та якісної характеристики принципів, що одночасно визначають цей механізм. Поодинокі реалізація принципів кримінально-виконавчого права або відокремлена реалізація однієї з груп системи цих принципів унеможлиблюється сутнісною характеристикою самої ж системи, яка, як ми вже зазначали, є відображенням інтеграційного підходу, тобто симбіозом природно-правової та позитивістської концепцій. Саме така поєднана модель утворює систему принципів, які в своїй сукупній поєднаності забезпечують належне функціонування внутрішнього правового механізму галузі кримінально-виконавчого права. При цьому фактор автономності є характерним для груп принципів, що формують систему, відповідно до якої на основі кожної з груп принципів можуть утворюватися додаткові підгрупи. Так в межах кримінально-виконавчого права на основі принципів відповідних інститутів можуть засновуватися засади окремих субінститутів. Така сутність системи кримінально-виконавчого права, як вбачається, саме відповідає вимозі автономності.

Черговою вимогою, яка на наше переконання висувається до системи принципів кримінально-виконавчого права це вимога транспарентності. Ознаки відкритості та прозорості як безумовних складових вимоги транспарентності існування системи принципів кримінально-виконавчого права передбачають взаємодію з іншими аналогічними системами принципів інших галузей права з якими галузь кримінально-виконавчого права перекликається в прикладній сфері. Так галузь кримінально-виконавчого права, під час реалізації внутрішніх правових механізмів тісно пов'язана з галузями кримінального права та процесу. Також багатоаспектність існування галузі кримінально-виконавчого права передбачають її співіснування із галуззю цивільного права, зокрема з її напрямками, що визначають соціальну сферу (сімейні відносини, сфера пенсійного забезпечення тощо). Враховуючи це вимога транспарентності підтримуватиме актуальність та, відповідно, дієвість системи принципів кримінально-виконавчого права.

Список літератури

1. Якупов Р. Х. Уголовный процесс : учебник для вузов. М. : «Зерцало», 1998. 448 с.

СЕКЦІЯ 12
SECTION 12

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО,
МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО
CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW,
PUBLIC INTERNATIONAL LAW

УДК 342.571

Ларченко М. О.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, права та філософії,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

**ПРЕДСТАВНИЦТВО НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ
УКРАЇНИ СВОЄЇ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ**

В Україні Основним Законом держави передбачено норму: дострокове припинення повноважень члена парламенту в разі невходження народного депутата України, обраного від політичної партії, до складу депутатської фракції цієї політичної партії або виходу народного депутата із складу такої фракції, внесена Законом України «Про внесення змін до Конституції України» № 2222-15 від 8 грудня 2004 року. Венеційська комісія гостро розкритикувала цю норму ще у 2003 році, вважаючи це втручанням в незалежність депутата [1]. Комісія зазначила, що таке положення не сприяє розвитку демократії, а з метою досягнення партійної дисципліни повинні бути використані інші механізми впливу на народного представника.

В Україні Конституція проголошує представлення народним депутатом всього Українського народу. Втім, народний депутат не може отримувати обов'язкові інструкції від своїх виборців та не несе перед ними миттєвої відповідальності, виборці безпосередньо не диктують депутату, як йому голосувати та які посади в парламенті обіймати. Депутатський мандат також не може бути скасований виборцями протягом строку повноважень народного депутата. Іншими словами, обраний представник є незалежним у своїй діяльності від свого мандата до того моменту поки громадяни знову не голосуватимуть. А коли це станеться – вони матимуть змогу обрати нових членів парламенту. Тобто оцінка діяльності народного депутата електоратом напряму пов'язана з новими виборами.

За Виборчим кодексом, вибори народних депутатів України здійснюються на засадах пропорційної системи за єдиними списками кандидатів у депутати у загальнодержавному виборчому окрузі, з яких формуються регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від партій. Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають партії, на підтримку регіональних виборчих списків кандидатів у депутати від яких у межах загальнодержавного округу подано п'ять і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали регіональні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх партій у межах загальнодержавного округу (ст. 133 ВКУ) [2].

Що стосується відносин народного депутата з його політичною партією, то будь-які домовленості стосовно голосування чи інших парламентських процедур не

передбачені Конституцією. Виходячи з системного тлумачення Конституції, уявляється, що член парламенту завжди має бути вільним приймати неупереджені рішення. Непрямим підтвердженням цьому є той факт, що не можна визнати голосування в парламенті недійсним на тій підставі, що депутат або кілька депутатів голосували всупереч вказівкам своєї партії. Партія не має правових підстав вимагати дисциплінованості від своїх депутатів під час прийняття рішень. Так само партія юридично не може примусити свого депутата відмовитись від мандату щоб наступний у списку зайняв його місце. Член парламенту має місце, яке охороняється Конституцією. Втім політична партія може не включати «недисциплінованого» депутата до своїх списків на наступних виборах.

Крім цього, згідно Закону, народні депутати не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у Верховній Раді України та її органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп. А голосування та позиція, висловлена народним депутатом в роботі Верховної Ради України та її органів, не може бути предметом розгляду у Верховній Раді України та її органах (ст. 10 ЗУ «Про статус народного депутата України»).

Згідно Рішення Конституційного Суду України від 25 червня 2008 року № 12-рп/2008 не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення частин п'ятої, шостої статті 13 Закону України «Про статус народного депутата України» щодо права народного депутата України вільно виходити зі складу депутатської фракції (групи), а також не входити до жодної зареєстрованої депутатської фракції. А положення частини четвертої статті 13 щодо права народного депутата України бути членом лише однієї фракції слід розуміти так, що народний депутат України зобов'язаний перебувати у депутатській фракції тієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій), за списком якої він був обраний народним депутатом України [3].

Таким чином, депутати переважно представляють свою політичну партію протягом строку своїх повноважень. Голосування всупереч лінії партії навряд чи може пояснюватись представництвом виборців свого регіону та захистом саме їх інтересів. Залежність між народним депутатом та його електоратом є незначною в той час як залежність між депутатом і його політичною партією значно більша. У політичних партій є занадто багато важелів впливу на свого депутата і хоча теоретично депутат може бути відносно незалежним, але в реальності це є практично недосяжним.

Список літератури

1. CDL-AD(2003)019-e, Opinion on three Draft Laws proposing Amendments to the Constitution of Ukraine adopted by the Venice Commission at its 57th Plenary Session (Venice, 12-13 December 2003). *Venice Commission*. URL: <https://cutt.ly/zmKmFAB> (дата звернення 17.07.2021).

2. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення 17.07.2021).

3. Рішення Конституційного Суду України від 25 червня 2008 року № 12-рп/2008 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-08#Text> (дата звернення 17.07.2021).

УДК 336.7

Великоіваненко Г. І.

кандидат фізико-математичних наук,
професор кафедри економіко-
математичного моделювання,
Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана,

Корчинський В. В.

аспірант кафедри економіко-
математичного моделювання
Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІНСТРУМЕНТІВ ТА МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ

Банківський сектор у 2021 році демонструє відносно поліпшення загальної ситуації, що може свідчити про ефективність програми очистки банківської системи [1] та успішність впровадження комплексної програми розвитку фінансового сектору [2], про можливу ефективність впровадження певних деяких етапів переходу до європейського стандарту Базель III (як то введення в дію показників LCR та NSFR) [3].

Однак говорити про високу стабільність та надійність банківської системи все ще зарано і серед комерційних банків все ще спостерігаються негативні тенденції. Так, згідно статистичних даних НБУ [4], рівень рентабельності банків суттєво знизився за останні два роки: рентабельність активів знизилася на 4,49 % до 3,11 %, а рентабельність капіталу з 33,19 % до 27,12 % (за період з 01.06.2020 по 01.06.2021). При цьому спостерігаються суттєві коливання обох показників впродовж року. Також, зменшилася кількість відділень банків. Відповідно до даних наглядової статистики [4], кількість відділень (в цілому по платоспроможних банках) за рік зменшилась з 7884 до 7073 (тобто на 11 %). Таке скорочення може свідчити про сповільнення операційної діяльності комерційних банків та необхідність скорочення видатків. «Фінансовий клуб» у своїй статті [5] також відзначає скорочення доходів банків за період з 01.01.2020 по 01.01.2021: *«У січні прибуток українських банків склав 4,050 млрд грн, що на 38,56 % менше ніж у січні торік (6,592 млрд грн)»*.

Зважаючи на вищезазначене, можна впевнено стверджувати про те, що тематика дослідження фінансової ефективності, незважаючи на відносно поліпшення ситуації на банківському ринку, все ще є вкрай актуальною. З метою проведення такого дослідження необхідним є вирішення наступного завдання: побудови моделі діагностики фінансового стану комерційних банків з метою визначення найбільш надійних, ефективних та фінансово стійких, а отже і інвестиційно привабливих установ.

Досягнення поставленого завдання було вирішено здійснити за використання методів машинного навчання без учителя (кластеризації) і було розбито на декілька ключових етапів:

Етап 1. Відбір показників для побудови моделі. Даний етап є надзвичайно важливим, адже саме від набору показників, його повноти та адекватності залежить якість подальшого моделювання та можливість економічної інтерпретації результатів. Було відібрано 17 показників з більш ніж 70 коефіцієнтів, що

характеризують різні сторони діяльності комерційних банків. Відбір проводився з урахуванням наступних критеріїв: повнота набору показників (бажане включення показників, що описують різні сторони діяльності банків); мінімізація кореляції Пірсона між вхідними показниками та мінімізація показника автокореляції *VIF* (*Variable Inflation Factor* або фактору інфляції змінної).

Етап 2. Попередня обробка даних. Необроблені дані містять викиди і можуть не відповідати нормальному розподілу, що потенційно може призвести до викривлення результатів моделювання. Серед ряду методів обробки даних експериментальним шляхом було обрано метод вінзурування (обмеження викидів) та подальшої стандартизації.

Етап 3. Зниження розмірності даних. В якості алгоритму зниження розмірності було обрано алгоритм *t-SNE* (розподілене стохастичне вкладене середнє), що дозволяє відобразити простір високої розмірності на площині, що має два виміри. Це сприяє адекватності подальшої кластеризації та можливості інтерпретації результатів. Більш детально даний алгоритм описаний у роботах автора Лоуренса ван дер Маатена [7], [8].

Етап 4: Побудова моделі і кластеризація даних на основі отриманого на попередньому етапі двовимірному набору даних. В результаті численних експериментів з різними алгоритмами та оцінки якості їх роботи за допомогою методів силуету, індексу Калінські-Харабаса (*Calinsky-Harabasz Index*), та індексу Девіса-Болдуїна (*Davies-Bouldin Index*), було обрано алгоритм ієрархічної агломеративної кластеризації за методом Варда (*Ward's method*). Більш детально специфіка алгоритму описана в оригінальній роботі автора [9].

Реалізацію всіх етапів було здійснено в програмному середовищі Python. Для моделювання були використані статистичні дані по комерційним банкам України з 2015 по 2020 рік. Результати роботи алгоритму зниження розмірності зображені на рис. 1.

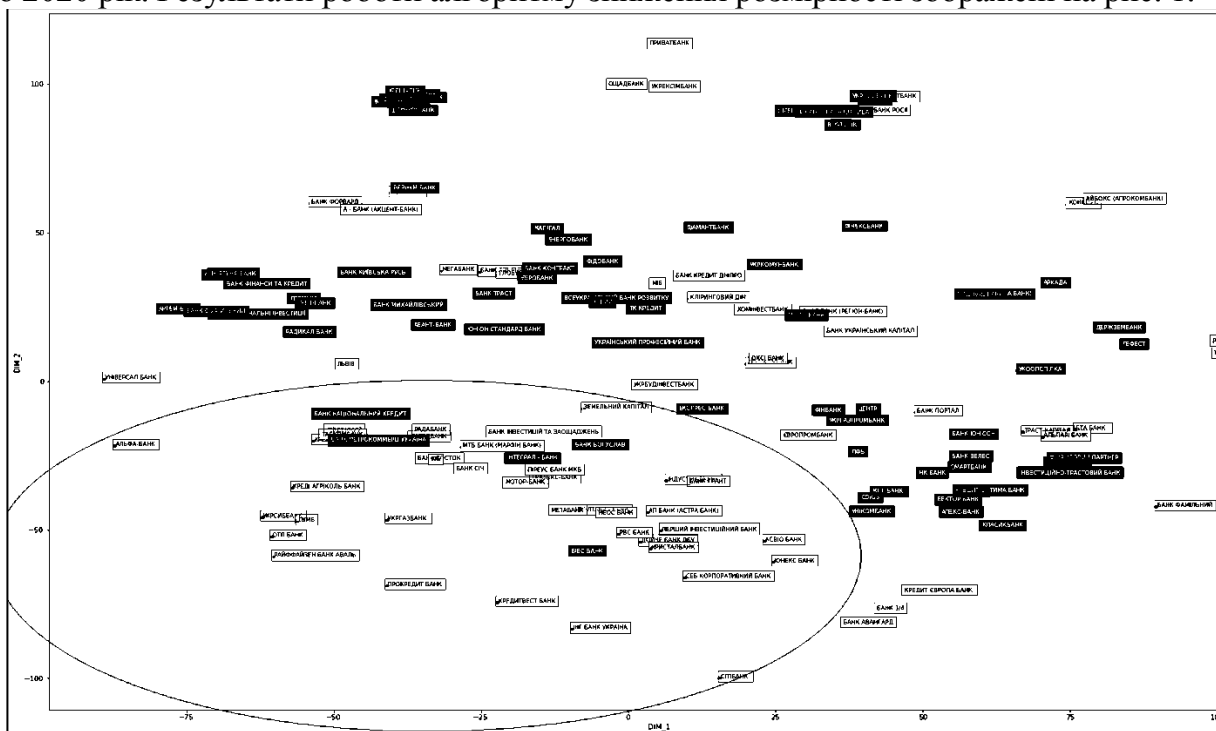

Рис. 1: Графічне представлення результатів роботи алгоритму зниження розмірності t-SNE (параметри: кількість компонент = 2, perplexity = 50, швидкість навчання = 500, кількість ітерацій = 1000, метод ініціалізації – метод головних компонент).

Джерело: результати дослідження авторів на основі статистичних даних НБУ [4]

На рис. 1 світлим кольором позначені працюючі банки, темним – банки, що були ліквідовані або знаходяться на етапі ліквідації станом на 2021 рік. В нижній лівій частині сформувався група інвестиційно привабливих банків (обведена область), в той час як всю верхню область та нижню праву частину зайняли банки, що мають ознаки проблемних. При цьому в цих областях також згрупувались майже всі вилучені з ринку банківські установи.

Подальше застосування алгоритму кластеризації успішно розподіляє банки на такі кластери: першокласні банки, банки з загальним рівнем показників вище середнього (категорія Б), корпоративні інвестиційно привабливі банки, корпоративні проблемні банки, державні банки, три групи проблемних банків (кожна група має свою специфіку, свої набори показників за якими банки демонструють несприятливі результати).

Загальна якість кластеризації, наприклад, за показником силуету складає 0.46, що можемо вважати прийнятним показником якості зважаючи що майже ідеальне розподілення відомого тестового набору ірисів набирає 0.55, що вважається як оптимальний рівень роботи кластеризації в більшості випадків.

Отже, в результаті запропонованого вище комплексу етапів було отримано карту розподілу комерційних банків, відповідно до їх фінансового стану на основних показників надійності, ефективності, фінансової стійкості. Проведена кластеризація банків з метою визначення найбільш інвестиційно привабливих установ. В рамках подальших досліджень розглядається можливість аналізу динаміки окремих банківських установ за весь період моделювання; профілювання кластерів через аналіз окремих показників в динаміці в середньому по кожному кластеру; використання міток кластерів для вирішення задачі класифікації та прогнозування фінансового стану банків на основі вхідних показників їх діяльності.

Список літератури

1. Зрозуміти та відпустити. Причини і результати «великого банківського очищення». *Спецпроект НБУ*. 2020. URL: <https://badbanks.bank.gov.ua/#classification>.
2. Постанова правління Національного банку «Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року» № 391 від 18.06.2015. *Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво*. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32802659&cat_id=32893159.
3. Руденок О. О., Волкова В. В. Управління ліквідністю банку в умовах переходу до нових стандартів Базеля III. *Економіка і організація управління*. 2018. С. 104 – 111.
4. Національний банк України. Дані наглядової статистики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
5. Банки в січні заробили понад 4 млрд грн. *Financial Club*. URL: <https://finclub.net/ua/news/banki-v-sichni-skorotili-pributok-do-4-mlrd-grn.html>.
6. Hopkins, Brian; Skellam, John Gordon (1954). «A new method for determining the type of distribution of plant individuals». *Annals of Botany*. *Annals Botany Co.* 18 (2): 213 – 227.
7. L. J. P. van der Maaten, G. E. Hinton, Visualizing High-Dimensional Data Using t-SNE. *Journal of Machine Learning Research*, 9 Nov, pp. 2579 – 2605, 2008.
8. L. J. P. van der Maaten, Accelerating t-SNE using Tree-Based Algorithms. *Journal of Machine Learning Research*, 2014. 15 Oct, pp. 3221 – 3245.
9. «Ward J.H.» Hierarchical grouping to optimize an objective function. *J. of the American Statistical Association*, 1963. 236 p.

УДК 330.341

Хайлова Т. В.

к.н.держ.упр., доцент,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін та публічного управління
Донецького державного університету внутрішніх справ

ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Ефективність організації фінансів та успішна реалізація фінансової політики значною мірою залежать від оптимальної будови та дієздатності фінансової системи. Інститут фінансів виступає неодмінним атрибутом будь-якої держави, оскільки фінанси - це один з найважливіших інструментів які дозволяють державі ефективно здійснювати свої цілі, завдання та функції, вимірювати свої ресурси і досягнення, а також будь-які – як матеріальні, так і нематеріальні - блага універсальним речовим мірилом. Зрозуміло, величезна роль фінансів в забезпеченні ефективного функціонування держави не могла залишити юриспруденцію без прояву до них належного інтересу. Так чи інакше, фінанси завжди підпадали під правове регулювання як на рівні звичаїв або традицій, так і на рівні писаної кодифікованої законодавчої регламентації і судової практики. З появою ж конституцій вони стали входити в число об'єктів конституційного регулювання.

Фінансові системи держав можуть вирізнятися за структурою та функціями. Це зумовлено видами форм власності, політичними орієнтирами правлячих еліт, рівнем економічного розвитку держави тощо.

Розробка і реалізація фінансової політики, а також організація стійкого і стабільного грошового обігу в країні є одним з найважливіших напрямків діяльності держави. Саме тому питання фінансової системи завжди, так чи інакше, отримували відображення в конституціях, тобто вона була і залишається одним з об'єктів конституційного регулювання. Причому в міру розвитку світового конституціоналізму актуальність і, відповідно, всебічність її конституційної регламентації поступово посилювалася, розростаючись як углиб, так і вшир: з одного боку, збільшується число фінансових інститутів і відносин, що регламентуються конституцією і іншими джерелами конституційного права, а з іншого - помітно зростає деталізація такого регулювання.

Звернення конституцій до проблем регламентації фінансів пояснюється тим, що вони є необхідною умовою функціонування держави, його найважливішою ознакою, оскільки без відповідних грошових надходжень жодна держава не зможе існувати.

Фактори глобалізації і посилення конкурентного тиску на нашу національну економіку, фінансово-кредитну систему і фінансово-бюджетну політику можуть бути адекватно нейтралізовані, якщо вони носять негативний характер, тільки в умовах відповідної спроможності, політичної та економічної могутності держави та її регулюючої ролі [1].

Посилення ж уваги держави до регламентації фінансових відносин має в якості причини як удосконалення і ускладнення їх класичних елементів, так і появу нових інститутів, в результаті чого фінансова система стала являти собою багаторівневу,

високо технологічну і глобальну мережу, яка інтегрована в усі сфери життя, будучи одним з ключових складових сучасної держави і суспільства. Подібна тенденція зажадала все більш детальної законодавчої регламентації фінансових відносин, в тому числі на конституційному рівні.

Отже, розвиток фінансової системи країни та перетворення соціально-економічного механізму функціонування держави характеризуються глибокими змінами її об'єктивного змісту, внутрішньої будови, цільової, спрямованості, інституційного регулювання. Удосконалення фінансової системи України має ґрунтуватися на забезпеченні фінансової безпеки, зміцненні фінансової самодостатності її інститутів, фінансовій інтеграції України у світове співтовариство через активізацію її участі в діяльності міжнародних фінансових організацій на рівних з іншими країнами правах [2].

Список літератури

1. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України: монографія / І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов та ін.; за ред. І. О. Школьник, І. І. Рекуненко. Суми: Сумський державний університет, 2017. 343 с.

2. Фінансова система України в умовах економічних перетворень: всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18 – 19 квітня 2018 р.): тези доп. І. Я. Чугунов, М. В. Тарасюк, Т. В. Канєва та ін.; відп. за вип. І. Я. Чугунов. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 173 с.

Яковлєв І. В.

к.і.н. старший викладач кафедри
міжнародних відносин та права,
Державний університет «Одеська політехніка,

Реутський В. А.

аспірант кафедри історії та етнології України,
Державний університет «Одеська політехніка,

Карпеченкова А. О.

аспірант кафедри культурології
мистецтвознавства та філософії культури,
Державний університет «Одеська політехніка

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ОНПУ (ДУОП) В 2020/2021 Н. Р.

За минулий навчальний рік, членами наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ОНПУ проводилась різноманітна діяльність направлена на популяризацію науки серед студентів та аспірантів Одеського національного політехнічного університету

В умовах карантинних заходів та дистанційного навчання «наукове товариство» не мало можливості виконати всі заплановані заходи, проте, членами ради НТСАДіМВ постійно велась активна консультативна робота зі студентами та аспірантами ОНПУ при підготовці наукових праць до публікації.

12 грудня 2020 року НТ САДіМВ провело всеукраїнську міждисциплінарну науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми сучасної науки та шляхи їх

вирішення» в якій прийняли участь студенти, аспірати та викладачі з різних областей України. За результати роботи конференції був виданий друком збірник матеріалів

На честь 150 річчя з дня народження Лесі України, були організовані літературні читання, що пройшли 25.02.2021 року на базі науково-технічної бібліотеки ОНПУ. В роботі читань прийняли участь студенти, аспіранти, викладачі ОНПУ, в переважній більшості з гуманітарного факультету.

Відкрив літературні читання голова НТ САДМВ ОНПУ Хамрай Вадим Вікторович, який у своєму привітальному слові вказав на значимість постаті Лесі Українки для всього українського народу та на її ваговий внесок в розвиток самобутньої вітчизняної культури. Першими учасниками творчого заходу були представники «ТОП» (Театру Одеського Політеху) під керівництвом художнього керівника театру Бабицької Марії Володимирівни, які презентували уривок з вистави «Мавка. Лісова пісня», який актори відіграли на високо-професійному рівні так як неодноразово викликали оплески з боку глядачів.

12 березня 2021 року пройшли перші, з запланованої серії наукових читань Одеської політехніки, присвячені пам'яті професора Цофнаса Арнольда Юрійовича. В роботі даного форуму прийняли участь понад три десятки вчених з семи вищих навчальних закладів України. За результатами наукових читань був виданий друком збірник матеріалів де розміщувались тези, доповіді та статті на актуальну тематику.

Крім цього, науковим товариством, для популяризації гри в шахи серед студентів університету було організовано ряд шахових турнірів, а саме: Шаховий турнір «Кубок ГФ» та Шаховий турнір молодих вчених Одеської політехніки, по завершенню яких фіналісти отримали грамоти, медалі та кубки. Також, в травні цього року на базі гуманітарного факультету було організовано шаховий клуб «Грифон».

З ініціативи представників гуманітарного факультету була створена «Правозахисна спілка студентів» з залученням студентського самоврядування та викладачів юристів за фахом для захисту прав та свобод здобувачів вищої освіти, її учасниками проведено ряд інформаційних вебінарів на актуальну тематику.

Проводиться волонтерська діяльність. Як результат на території Одеської політехніки встановлені контейнери для збору використаних батарейок. Представники волонтерського корпусу під керівництвом члена ради молодих вчених здійснюють щотижневу допомогу в Одеському Зоопарку.

На постійній основі функціонує дискусійний клуб «Наука та релігія» члени якого всіляко розвивають проблематику взаємовідносин науки та релігії та готують матеріали для подальшої публікації в збірниках всеукраїнських та міжнародних конференціях.

В червні поточного навчального року пройшла друга всеукраїнська науково-практична конференція «Дистанційне навчання в сучасній Україні: проблеми та перспективи» за результатами якої був виданий друком збірник матеріалів конференції.

Отже, можемо стверджувати, що Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених Державного університету «Одеська політехніка» в 2020/2021 н.р. проявило себе з найліпшої сторони, адже, окрім проведених трьох всеукраїнських конференцій, науковому товариству вдалось консолідувати студентську молодь в різних аспектах життєдіяльності університету.

СЕКЦІЯ 15

SECTION 15

ІСТОРИЯ ТА ТЕОРИЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА,
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА
HISTORY AND THEORY OF STATE AND LAW,
PHILOSOPHY OF LAW

УДК 344.362

Борисов Є. М.

к.ю.н., доцент кафедри військової підготовки,
Одеський державний екологічний університет

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МОРСЬКОГО ФЛОТУ У НАЙДАВНІШІ ЧАСИ

Аналіз джерел та наукових праць з питань правової регламентації ведення воєнних дій на морі в античні часи свідчить, що більшість власне нормативних актів того періоду не збереглося. Водночас уявлення про стан відповідного нормативного забезпечення можна зробити через аналіз релігійних текстів, літературних та філософських творів античності.

Першоджерела Стародавнього Єгипту свідчать про розуміння вже у цій країні важливості належного організаційного ставлення до флоту. Прикладом у повісті «Красномовний селянин» створеній близько 2100 року до н.е., проводяться аналогії між справедливістю державного управління та стійкістю корабля [9, р. 53]. У промовах скаржника Хунанупа постійно вживаються метафори, пов'язані із судноплаванням, та він називає свого супротивника перед фараоном «кораблем без кормчого» [1, р. 143]. У написі близько 1600 року до н.е. цариця Хатшесуп порівнюється із канатами, які швартують метафоричне судно єгипетської державності, як «носовий канат півдня, причальний стовп та надійний трос для півночі» [12, р. 29].

Ці метафори потім постійно повторюються у різних епохах та цивілізаціях через очевидну аналогію корабля в морі із державою [2, р. 49]; [6, р. 40]. Але, крім метафор, письменні джерела Стародавнього Єгипту вказують про порядок охорони морських караванів у Красному морі військовими кораблями, про наслідки загибелі суден та про порядок їх виготовлення [5, р. 89]. Досліджуючи питання морського права того часу, Шеллі Уачсман висуває гіпотезу, що, попри не виявлення істориками писаних морських законів щодо поведінки на морі, у ті часи існувала як мінімум відповідна усна доктрина та визнані звичаї [12, р. 27].

Військовий флот неодноразово згадується у описах перемог єгипетських фараонів, таких як звіт Камоса приблизно 1560 року до н.е. щодо війни з гіксосами [7, р. 118]. Як впливає з оповіді, флот використовувався єгиптянами насамперед як плавучі бази для десантів, а не як засіб боротьби на воді. Втім, Камос вказує, що «я не залишив жодної дошки від сотень кораблів з нового кедра, наповнених ... чисельними бойовими сокирами з металу, я захопив їх усі». Стела у Джебель-Баркалі описує дії фараона Тутмоса III у Середземному морі біля 1420 року до н.е., та серед іншого акцентує увагу на забезпечення продовольством єгипетської армії через порти регіону [4, р. 90]; [6, р. 43].

Також збереглося листування між угарітським царем того періоду Аммурапі та певним керманічем міста Аласії щодо військових дій на морі біля Кіпру, які мали форму набігів [10, р. 202]. Зокрема керманіч Аласії писав, що «двадцять ворожих кораблів, не досягаючи гористого берега, не залишалися на місці, а швидко маневрували, та нам невідомо, де вони розбили табір». У відповіді Аммурапі скаржився, що «ворожі кораблі наближаються і спопеляють мої міста вогнем ... якщо дізнаєшся про інші ворожі кораблі, прийшли мені звістку, щоб я знав» [12, р. 343 – 344]. Сусідній з

угарітським царством володар хетів Суппілуліума II біля 1210 року до н.е. писав у листі, що «проти мене виступали строем кораблі Кіпру тричі для бою серед моря; я їх знищив, я захопив кораблі та серед моря надав їх вогню». Надалі Суппілуліума II повідомляє про вдалий десант власних ворогів попре їх «знищення» [8, р. 254].

Відносно детально у наявних першоджерелах описана перемога Рамзеса III над «народами моря» біля 1176 року до н.е., коли єгиптянам вдалося перехопити ворожий флот біля узбережжя Ханаану та переслідувати їх до гирла Нилу. Як описують ці події єгипетські написи, «ті, хто прийшов з моря – всепоглинаюче полум'я зустріло їх у гирлі Нилу, їх підвели ближче, окружили та викинули на беріг, цілими грудми вбивали їх» [8, р. 256]. Водночас у наступному, після відновлення панування Єгипту в регіоні, активних бойових кампаній на морі тривалий час не велося. Втім, такий літературний твір як «Мандри Уну-Амона» про події біля 1050 року до н.е. вказує про припинення постачання деревини прибережними містами Середземномор'я єгиптянам для розбудови їх флоту та про зменшення кількості єгипетських кораблів. Примітно, що автори твору очевидно сприймають цю ситуацію як злободенну та явно негативну для інтересів Єгипту [6, р. 46].

Відомості про регулювання морської діяльності в Індійському океані в античні часи є вкрай обмеженими та ґрунтуються на текстах грецьких істориків та на релігійних пам'ятках. Насамперед збереглися відомості про діяльність цивільних чиновників, що наглядають за судноплаванням, навадхіясів [3, р. 119]. Але наявність якихось повноважень цих чиновників у військовій сфері та з питань суднобудівництва залишаються для дослідників дискусійними. «Закони Ману» та «Архашастра» містять норми щодо регулювання торговельного судноплавання, але аспекти війни на морі не згадують. Літературні твори того часу, «Джатака про Самху» та «Джатака про Махаджанану» описують морські мандри головних героїв, зокрема із вказівкою про необхідні дії в умовах загибелі їх суден в морі [11, р. 81, 189]; [6, р. 49, 51, 52, 57].

Таким чином відомості про регламентацію військово-морської справи у Стародавньому Єгипті надають першоджерела у формі літературних пам'яток, написів, праць істориків та філософів стародавнього світу, хоча їх відображення у роботах сучасних науковців залишається недостатнім. Нормативне регулювання діяльності військового флоту існує практично з часів його виникнення, але нормативні акти зазначеного періоду, на жаль, не збереглися. Значущість флоту визнається вже у літературі єгипетського Стародавнього Царства, а перші відомості про практику морської війни збереглися записках періоду війн єгиптян з «народом моря». Регулювання діяльності морського флоту у інших державах зазначеного періоду має стати предметом додаткового наукового пошуку.

Список літератури

1. Breasted J. H. Ancient Records of Egypt: The First Through the Seventeenth Dynasties. Chicago: University of Illinois Press, 2001. Vol. 1. 400 p.
2. Casson L. Ships and Seamanship in the Ancient World. London: Princeton University Press, 2014. 576 p.
3. Kautilya's Arthashastra. New Delhi: Jaico Publishing House, 2009. 216 p.
4. Hornung E. History of Ancient Egypt: An Introduction. Ithaca: Cornell University Press, 1999. 400 p.
5. Ocean Passages for the World. 3rd Ed. London: Royal Navy, 1973. 258 p.
6. Paine L. The Sea and Civilization. A Maritime History of the World. London: Vintage, 2015. 800 p.
7. Pennell C. R. Bandits at Sea: A Pirates Reader. New York: NYU Press, 2001. 400 p.
8. Redford D. B. Egypt, Canaan, and Israel in Ancient Times. Princeton: Princeton University Press, 1992. 512 p.

9. Simpson W. K. The Literature of Ancient Egypt: An Anthology of Stories, Instructions, Stelae, Autobiographies, and Poetry. London: Yale University Press, 2003. 598 p.
10. The Ancient Near East: An Anthology of Texts and Pictures: ed by James B. Pritchard. Princeton: Princeton University Press, 2010. 656 p.
11. The Laws of Manu: ed. by Wendy Doniger. London: Penguin Classics, 2000. 368 p.
12. Wachsmann Sh. Seagoing Ships and Seamanship in the Bronze Age Levant. London: Chatam Publishing 1998. 415 p.

УДК 34-340

Maksurov A. A.

Candidate of Law, Lecturer,
Department of Theory and History of State and Law,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE US NATIONAL CYBERSECURITY STRATEGY AS A PROGRAM DOCUMENT OF A COORDINATING NATURE

An analysis of the legal literature shows that in the United States, unlike most European countries, the practice of strategic planning for the coordination of cybersecurity issues in the form of special program documents is widespread [1]. The main fundamental document in this area is the US National Cybersecurity Strategy, the last «update» of which took place in September 2018 [2]. This is not the first «edition» of the cybersecurity strategy (the previous versions of the document were published in 2003 and 2011, each new edition was a rethinking of the experience gained over the previous years and allowed us to move on). The new version of the document draws attention to a number of points that it is advisable to comment on.

In particular, chapter one notes that «... the administration authorizes the Department of Homeland Security (DHS) to ensure the security of federal ministerial and departmental networks, with the exception of national security systems, the Department of Defense (DOD) and Intelligence Community systems. The necessary measures include, among other things, providing the Ministry of Internal Security with appropriate access to departmental information systems for cybersecurity purposes, which can also conduct activities and issue orders to protect systems from a range of risks...».

Such a formulation means that the US Department of Internal Affairs receives the rights of both the regulatory body that determines the requirements for information security and the supervisory authority. At the same time, it should be noted that the Ministry can access all networks, with the exception of the networks of the US Department of Defense and the networks of the intelligence community. De facto, such an approach will mean the technical possibility of obtaining almost any information from controlled networks, bypassing judicial procedures. Moreover, at the end of the chapter it is noted: «...The Administration will work together with Congress to update legislation on electronic surveillance and computer crimes in order to increase the ability of law enforcement agencies to legally collect the necessary evidence of criminal activity...». This wording means that the technical ability to control networks by the US Interior Ministry will be supported de jure.

With a high degree of probability, it can be assumed that at the moment the computer networks that fall under the action of this Strategy are equipped with heterogeneous means of protecting information from different manufacturers. This is a completely justified assumption, since the market of information security systems and tools was formed several decades ago and by the current moment both its leaders and outsiders have been

determined on it. At the same time, the market of information security systems and tools is still new, the rules and regulations on it still need to be clarified.

As a first step to regulate this market, the document under consideration prescribes a more thorough selection of suppliers for the unification of the equipment used. Another noteworthy point is the consolidation of the right to demand financial responsibility from both the perpetrators of cyber attacks and their organizers [3].

According to the document, government agencies use the information available to them to increase the level of security at the level of network equipment by transmitting information about vulnerabilities and threats to manufacturers. It is possible that after this step, companies such as Arbor will produce two versions of the equipment: for use inside the United States and for the rest of the world.

Attention is drawn to the identification of two industries that, according to the developers of the document, require special attention to the requirements for cybersecurity: transport (with special attention to sea cargo transportation, in which, in turn, the transportation of gas and petroleum products is allocated), and the space industry. It can be assumed that the developers of the document consider these industries to be the most critical from the point of view of ensuring cybersecurity at the current stage and with the existing version of the cyber strategy.

Summing up the results of our own research of the Strategy, we note that the Strategy reveals seven priority areas for the development of a safe, reliable and accessible Internet, which the United States is engaged in: promoting international standards and supporting open markets for economic growth; improving the security, reliability and fault tolerance of global networks; developing cooperation in law enforcement and law enforcement; the readiness of the armed forces to confront threats in cyberspace; creating effective Internet governance structures; building up opportunities to increase security and prosperity; building a system of fundamental freedoms and rights to private property on the Internet [4].

List of sources

1. Maksurov A. A. Coordination in legal systems of the countries of Europe. Part I. Monograph. M.: Rusays, 2018. P. 121.

2. The US National Cybersecurity Strategy. URL: https://d-russia.ru/wp-content/uploads/2019/01/National-Cyber-Strategy_USA_2018.pdf.

3. Official message of the US Government. URL: https://d-russia.ru/wp-content/uploads/2019/01/National-Cyber-Strategy_USA_2018.pdf.

4. Official message of the US Government. URL: https://spravochnikvs.com/kiberbezopasnost_ssha_osobennosti_strategii.

Савченко В. О.

кандидат юридичних наук, доцент
ХНУ імені В. Н. Каразіна

ПРАВОВЕ РОЗУМІННЯ СВОБОДИ ВОЛІ В ПОГЛЯДАХ ОКРЕМИХ РАДЯНСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ

Центральним питанням права завжди була дискусія про визначення свободи волі людини, чи вільна людина у прийнятті своїх рішень та вчиненні певних дій. Правників та філософів завжди цікавив механізм прийняття рішень людиною, межі поняття «свобода» та як це впливає на право.

Ідеї європейських мислителів про свободу волі знайшли своє місце і в поглядах радянських та українських філософів і вчених. Інтерпретація свободи волі була закладена ще в працях представників західництва середини ХІХ ст., зокрема, у

творчості К. Кавеліна, С. Соловйова та Б. Чічеріна. За їх поглядами, самоусвідомлення та розуміння свободної волі прийшло до слов'ян пізніше ніж до європейців. Порівнюючи розвиток західноєвропейських та слов'янських племен, К. Кавелін відзначає, що германці першими надихнулися глибоким почуттям особистості. Слов'янські народи представляють якісно нове явище. Общинний побут та стосунки, що витікають із нього, не могли виховати в них почуття особистості, зосередженості, які примушують людину проводити межу між собою та іншими і завжди відрізнити себе від інших [1, с. 49].

Кавелін наголошував, що свобода волі та свобода вибору виступають необхідними елементами для нашого особистого існування [2, с. 486]. Він проголошував свободу волі моральним принципом кожної окремо взятої людини.

В свою чергу, С. Соловйов, виступаючи противником Гегеля, говорив про зв'язок свободи волі з внутрішнім світом особистості. Такі його погляди розділяв М. Карамзін, зазначаючи, що для істоти моральної немає блага без волі, але цю волю дає не Володар, не Парламент, а кожен із нас самому собі із допомогою Божою, свободу ми повинні завоювати у своєму серці миром совісті та довіри до провидіння [3, с. 161].

Схожі погляди розділяв і Б. Чічерін, який акцентував на необхідності людини бути самостійною та свідомою. Погоджуючись з вченими Шейко С. В., Колодій О. С. та Фльченко А. М. зазначемо, що методологія осягнення суті свободи волі як такої вимагає цілісного знання – органічного зв'язку емпіричного, раціонально-теоретичного та інтуїтивно-релігійного пізнання. У цьому відношенні, як у західників, так і у слов'янофілів простежується характерна залежність у розв'язанні питання про суть свободи та необхідності від можливості створення цілісної, синтетичної теорії пізнання [1, с. 57].

Концепції свободи волі приділяв увагу і автор заборонених «Філософських листів», П. Чаадаєв. Крізь призму взаємозв'язку свободи та необхідності філософ говорить, що людина наділена свідомістю та свободною волею, що робить її носієм соціального світу. У теоретичних побудовах Чаадаєва, свобода волі людини певною мірою існує самостійно, у нього немає жорсткого провіденціалізму, проте, у кінцевому результаті, істинна свобода повинна прагнути до осягнення та возз'єднання із вічною Божою свободою [4, с. 30].

Проблемі свободи волі приділяв увагу і Л. М. Лопатін у своїй концепції «конкретного спіритуалізму». Він говорив, що питання свободи волі це питання про саме існування нашої моральної особистості [5]. Відкидаючи залежність волі від приречення Лопатін приділяв увагу залежності свободи волі та причинності. Питання про свободу волі, на думку Лопатіна, зводиться до наступного: чи присутня в нашій особистості творча сила і в якому сенсі вона присутня? Реальна ознака цієї присутності, на думку філософа, – доцільність [6, с. 284].

Поняття свободи волі виводив і С. І. Гессен через розроблену ним концепцію культури. Будучи представником неокантианства, він визнавав свободу волі як основу соціуму та необхідною для розвитку культури. Досліджуючи розвиток культури він говорив, що свобода волі найбільше проявляється в процесі творчості. Отже, можливість людини займатися творчою діяльністю є підтвердженням наявності у неї свободної волі. Згідно з концепцією Гессена, культура конструється в процесі взаємодії індивідів, в який вони вступають заради творчості, тобто втілення цілей-завдань в переказі. Це можливо тільки в умовах регламентації, що визначається державно-правовою системою, в основі котрої лежить те чи інше поняття свободи волі [7, с. 80].

Звісно, кількість науковців, які досліджували свободу волі значно більша ніж ті, які окреслені в даних тезах. Проте проведений аналіз визнається достатнім та дозволяє твердити про еволюцію поглядів про свободу волі та її безперечний вплив на право.

Список літератури

1. Шейко С.В., Колодій О.С., Ільченко А.М. Філософсько-історичні основи свободи волі людини в російському західництві ХІХ століття. *Філософські обрії*. 2018. № 40. С. 47 – 59.
2. Кавелин К. Д. Мефистофель Антокольского. Наш умственный строй. М.: «Правда», 1989. С. 476 – 488.
3. Карамзин Н. М. Избранные статьи и письма. Москва: Современник, 1982. 350 с.
4. Шейко С., Колодій О. Становлення концепції свободи волі людини у філософії історії П. Чаадаєва. *Філософські обрії*. 2019. № 41. С. 19 – 336.
5. Лопатин Л. М. Статьи по этике. СПб., 2004. С. 245.
6. Прасолов М. А. Проблема свободы воли в философии «Конкретного спиритуализма» Л. М. Лопатина. *Вестник ТГУ*. Выпуск 11 (55). 2007. С. 283 – 286.
7. Загирняк М. Ю. Понятие свободы воли в концепции культуры С. И. Гессена. *Кантовский сборник*. 2018. Т.37. № 4. С. 67 – 82.

УДК 342

Городецька І. А.

д. ю. н., професор,
професор кафедри політології, права та філософії,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Геєць І. В.

к. ю. н., доцент кафедри політології, права та філософії,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

РІШЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА

Категорія «джерело права» є однією з фундаментальних у теорії права. В даний час спостерігається досить інтенсивна розробка учення про джерела, форми права, їхню систему, еволюцію, як на загальнотеоретичному рівні, так і на рівні галузей українського права.

Як відомо, термін «джерело права» права багатозначний. В юридичній літературі ним позначається джерело права в 1) матеріальному сенсі; 2) ідеальному сенсі і 3) в юридичному (формальному) сенсі.

На нашу думку, оскільки мова йде про право, «місця перебування» його норм, то доречніше буде визначати «джерело права» в юридичному сенсі. При цьому термін «джерело права», який вживається у цьому значенні, збігається з терміном «форма права», тому ми використовуємо наступне позначення: «джерело (форма) права».

Використовуючи термін «джерело права» в формально-юридичному значенні, ми ставимо перед собою завдання відповісти на питання, чи володіють рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) ознаками джерела (форми) права. При цьому необхідно звернути увагу на те, що розгляд джерела (форми) права неможливе у відриві від самого права, ізольовано. Тому, будучи зовнішньою оболонкою права, його виразом, джерело (форма) права повинне, за визначенням, містити в собі норми права.

Проблемам практичного використання рішень Європейського суду з прав людини як джерел права присвячені роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Єршов В. В., Євінгов В. С., Караманукян Д. Т., Рабінович П. М. [1], Федик С. Є., Дудаш Т. М., Шевчук С. О., Блекстоун В. [2], Роулз Дж. [3], Рі Е. [4], Туманов В. О. [5] та інших.

Як показує аналіз вітчизняної літератури, як правило, всі акти Європейського Суду з прав людини автори називають «рішеннями». Однак вживаючи поняття «рішення» Європейського Суду з прав людини, слід мати на увазі, що це родові позначення всіх правових актів, прийнятих Судом [1]. Однак, на нашу думку, під «рішеннями» слід розуміти не тільки зазначені рішення, але також і постанови щодо зняття справи зі слухання і рішення з питання прийнятності скарги.

Більшість авторів (О. Климович, П. Рабінович, О. Соловйов, Д. Супрун, Л. Тимченко, С. Федик) розглядають рішення Суду як юридичний акт, який має подвійну юридичну природу: правозастосовну та правоінтерпретаційну. Причому одні з них роблять більший акцент на характеристиці таких рішень як актів правотлумачних [1], тоді як інші зосереджуються на їхній правозастосовчій природі [5, с. 10].

Прийняті ж Судом численні проміжні рішення за своїм характером не можуть розглядатися в якості джерел (форм) права, оскільки вони не мають якості нормативності, не вносять змін до правової системи і не змінюють зміст права. По суті, ці рішення є різновидом правозастосовчих актів. Природа рішень ЄСПЛ (постанов і рішень з питання прийнятності скарг) оцінюється неоднозначно. Одні фахівці називають їх прецедентами, інші – актами тлумачення, треті – правозастосовчими актами.

Віднесення цих рішень до актів тлумачення, на нашу думку, невірне, незважаючи на те, що фактично кожне рішення Суду містить в собі тлумачення норм Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод і Протоколів до неї.

Дійсно, можна сказати, що Суд здійснює нормативне (делеговане) тлумачення конвенційних норм, однак, оскільки воно дається в рамках конкретної справи і не є метою винесення постанови, то мова все одно повинна йти про прецедент. Нормативний характер рішень Суду не дозволяє нам також називати їх правозастосовчими актами, незважаючи на те, що правозастосовчу природу рішень заперечувати не можна.

Застосовуючи і тлумачачи Конвенцію в рамках конкретної справи, від конкретних обставин і за конкретною індивідуальною (або міждержавною) скаргою, Суд створює якісь нормативні установки у вигляді своїх правових позицій (правових принципів, правових стандартів тощо). Саме вони, будучи *ratio decidendi*, тобто сутністю рішення, як правило, служать орієнтиром для правозастосувачів і знімають невизначеність в конкретних ситуаціях.

Отже, нормативний характер цих установок передбачає їх поширення не тільки на конкретний випадок, але і на всі аналогічні випадки, які відбуваються в правовій практиці.

Список літератури

1. Рабінович П. М., Федик С. Є. Особливості тлумачення юридичних норм щодо прав людини (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини). Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДТ державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Серія 1. Дослідження та реферати. Випуск 5. Л., 2004. 145 с.
2. Blackstone W. Commentaries on the Laws of England. Vol. 1.
3. Rawls J. Kantian Constructivism in Moral Theory: The Dewey Lectures 1980, 77 J. Phil. 515, 521 (1980).
4. Re E.D. Stare Decisis // F.R.D. 1979. vol. 79. P. 509 – 519, с. 509.
5. Туманов В.А. Европейский суд по правам человека. Очерк организации и деятельности. М., 2001. 304 с.

СЕКЦІЯ 16

SECTION 16

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS,
FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW**

Баслик В. П.

студентка 4 курсу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

Данильчук А. І.

студентка 4 курсу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник

Дмитренко Е. С.

д.ю.н., професор,
професор кафедри фінансового права,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ**

На сьогодні в Україні спостерігається стабільно важка економічна ситуація, спричинена поширенням коронавірусної інфекції. Так, у найбільш скрутному становищі опинилася сфера охорони здоров'я, яка потребувала значних видатків під час пандемії, а медичні працівники опинилися під високим ризиком зараження. На початку 2020 року медична сфера була не готова до боротьби з вірусом. Саме тому її фінансове забезпечення стало одним з основних напрямів діяльності держави.

З метою забезпечення конституційних норм (ст. 3 Конституції України) та своїх міжнародних зобов'язань, держава має піклуватися про здоров'я своїх громадян, а отже, - за сучасних умов приймати заходи, які б допомогли протидіяти цьому вірусу на території України. Одним з таких заходів є достатнє фінансове забезпечення та державна підтримка сфери охорони здоров'я. Саме тому ця тема є актуальною та потребує детального дослідження.

Метою даної роботи є висвітлення актуальних проблем фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я в період пандемії та визначення можливих шляхів їх вирішення.

Результати дослідження. Досвід останніх двох років, протягом яких Україна перебуває у стані пандемії, показав, що система охорони здоров'я в цілому не була готова до такої ситуації. Кабінетом Міністрів України було запроваджено низку заходів щодо фінансового забезпечення цієї сфери. Серед них видатки на пільги та підвищення заробітної плати медичним працівникам охорони здоров'я, на постачання засобів індивідуального захисту та інструментів для проведення тестів на зараження вірусом COVID-19 за рахунок коштів з державного бюджету та запозичених коштів.

Проте слід зазначити, що не лише Україна не була готова до протидії коронавірусній інфекції та мала великі проблеми у сфері охорони здоров'я, а й інші європейські країни. Наприклад, у Франції за кілька місяців до початку пандемії

медпрацівники вийшли на страйк, нарікаючи на недостатнє фінансування і низькі зарплати. У Греції протягом 2009 – 2016 років закрили половину лікарень і звільнили близько 13 тис. лікарів, у зв'язку з тим, що фінансування на систему охорони здоров'я скоротили вдвічі, а внаслідок приватизації, частину витрат на медичне забезпечення взяли на себе приватні особи. У підсумку така політика призвела до тяжких наслідків, відчути які французи і греки змогли вже зараз, внаслідок поширення коронавірусної інфекції, а саме: на 100 тис. французів передбачено 11 ліжко-місць інтенсивної терапії, а на 100 тис. греків – всього 6 [1].

Не менше проблем в умовах коронавірусної інфекції існує у аналізованій сфері й в Україні: відсутність систем вентиляції; недостатня кількість ресурсів і устаткування для забезпечення безпеки та запобігання неконтрольованого поширення вірусу тощо. Іншою проблемою є недостатнє фінансування сфери охорони здоров'я в умовах пандемії.

Проаналізуємо видатки на забезпечення сфери охорони здоров'я з Державного бюджету у 2021 році на основі Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік». Його аналіз свідчить, що обсяг фінансування Міністерства охорони здоров'я України у 2021 році буде збільшено на 36,8 % порівняно з попереднім роком. На сферу медичної допомоги виділили 8,3 млрд грн. На централізовану закупівлю ліків і медичних виробів піде 10,3 млрд грн. По одному мільярду заплановано витратити на обладнання для опорних лікарень і розвиток екстреної медичної допомоги. На боротьбу з COVID-19 у головному кошторисі країни на 2021 рік закладено 19,4 млрд грн. [2].

Також у Державному бюджеті України на 2021 рік передбачено видатки на проведення вакцинації громадян проти гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, у сумі 2,6 млрд грн. Станом на 22 березня з цієї суми витрачено 242,6 мільйона гривень. Додатково з бюджету минулого року в грудні було сплачено 964,3 мільйона гривень за поставку 1,9 мільйона доз китайської вакцини від COVID-19 CoronaVac. З урахуванням цієї сплати, загалом за поставку вакцин в Україну було сплачено понад 2,5 мільярда гривень. Та великою проблематикою розуміння людства про необхідність вакцинації є інформаційна пропаганда та недосвідченість людей про необхідність здійснення вакцинації.

Таку ж суму, 2,6 млрд грн. виділено на фінансування бюджетної програми «Громадське здоров'я та заходи боротьби з епідеміями». Зазначимо, що порівняно з попереднім роком обсяг фінансування цієї бюджетної програми зменшено на 29,4 % [3], що може негативно вплинути на ситуацію із фінансуванням заходів боротьби з епідеміями.

Ще однією нагальною проблемою в умовах поширення коронавірусної інфекції, на наше переконання, є складність доступу до медичної допомоги осіб, які хворіють на захворювання, не пов'язані з COVID-19. Такі особи не можуть безпечно для свого здоров'я відвідувати медичні заклади, адже з'являється високий ризик зараження COVID-19. Це відбувається через погано налагоджену інфраструктуру медичних закладів, які не можуть окремо надавати медичні послуги хворим на COVID-19 та хворим на інші захворювання в межах закладу охорони здоров'я. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є введення програми «Сімейний лікар он-лайн» [4], яка працює 24/7, і особа може звернутися до лікаря по допомогу дистанційно. Однак для підтвердження діагнозу зазвичай потрібно пройти додаткові обстеження у медичному закладі. Ці та інші проблеми сфери охорони здоров'я та її фінансування потребують нагального вирішення.

Таким чином, нами було досліджено законодавчу базу фінансування сфери охорони здоров'я у період пандемії та дії карантинних обмежень, в результаті чого було виявлено низку проблем, зокрема: недостатнє фінансування, нераціональне використання коштів державними установами, відсутність модернізованих приміщень для здійснення прийому хворих на COVID-19 без ризику зараження медичних працівників та інших осіб.

На нашу думку, для покращення наявної ситуації необхідно використовувати не лише видатки з державного бюджету, але й залучати кошти українських інвесторів. Так само необхідно ініціювати робочу групу для здійснення громадського контролю за використанням коштів, які виділяються. І окремо слід зазначити, що сфера охорони здоров'я потребує залучення інноваційних технологій, наприклад, поліпшення програм «Сімейний лікар он-лайн», «Helsi» тощо.

Список літератури

1. Лехан В. М., Крячкова Л. В., Заярський М. І. Аналіз реформ охорони здоров'я в Україні: від здобуття незалежності до сучасності. Україна. *Здоров'я нації*. 2018. № 4 (52). С. 5 – 11.

2. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 15.12.2020 № 1082-IX. *База даних «Законодавство України»*. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1082-20> (дата звернення: 25.08.2021).

3. Який бюджет охорони здоров'я на 2021 рік. URL: [Який бюджет охорони здоров'я на 2021 рік \(medsprava.com.ua\)](http://medsprava.com.ua) (дата звернення: 25.08.2021).

4. На закупівлі вакцин від COVID-19 освоєно 40% річних коштів. Українська правда. URL: [На закупівлі вакцин від COVID-19 освоєно 40% річних коштів | Економічна правда \(epravda.com.ua\)](http://epravda.com.ua) (дата звернення: 25.08.2021).

УДК 378.1+342.733

Гривнак Б. Л.

к.філос.н.,

доцент кафедри суспільних наук,

Івано-Франківський національний технічний

університет нафти і газу,

Кріцак Ю. О.

к.ю.н.,

доцент кафедри суспільних наук,

Івано-Франківський національний технічний

університет нафти і газу

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Стрімке розповсюдження Коронавірусної хвороби 2019 (Covid-19) спричинило кардинальні зміни в житті людства. Освітня галузь загалом і вища освіта зокрема, як у всьому світі, так і в Україні, змушена була трансформуватися та шукати оптимальні шляхи організації навчального процесу. Єдиною можливістю продовжувати цей процес стало переведення навчання у дистанційний режим – тобто максимального використання новітніх інформаційно-комунікаційні технологій, що виявилось не так уже і просто.

Т. Білоус-Осінь та О. Панфілов, зазначають, що впровадження дистанційного навчання у сферу вищої освіти є безальтернативним кроком її збереження взагалі. На їх думку, необхідним видається вироблення як довгострокової концепції сталого розвитку системи управлінського впливу в умовах карантинного режиму, так і одночасного моніторингу існуючих та виникаючих проблем у сфері вищої освіти [1].

І. Голоденко та Є. Корнєєва звертають нашу увагу на те, що досить оперативно і ефективно система освіти перейшла на дистанційний формат навчання. Однак, у зв'язку з переходом на новий формат заклади вищої освіти зіштовхнулися з певними труднощами, серед яких можна виділити:

- відсутність практики запровадження дистанційного навчання;
- готовність учасників освітнього процесу до проведення занять в іншому форматі навчання;
- фінансові труднощі і вартість навчання [2].

Законодавець визначає дистанційне навчання як «індивідуалізований процес отримання знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який здійснюється в основному при взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованій галузі, яка функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій»[3].

Впровадження дистанційного навчання у вищій освіті і вироблення нормативно-інституційних механізмів його функціонування обговорювалось уже тривалий період. Для виконання поставлених завдань держава в особі уповноважених органів має вживати необхідних заходів, включаючи забезпечення доступу до вищої освіти в будь-яких умовах, т. ч. карантину [1].

Т. Пилаєва зазначає, що під дистанційною освітою слід розуміти форму отримання освіти, яка здійснюється при фізичному розділенні суб'єктів освітнього процесу в просторі і часі, потребує певної методики розробки навчальних посібників і визначеної стратегії викладання з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання [2].

Дане визначення є досить вдалим, так як у ньому відображені ознаки, які є характерними для дистанційного навчання. Враховуючи вищенаведене, можна стверджувати, що дистанційне навчання – це форма реалізації права на отримання освіти, яка базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, а також спосіб організації навчального процесу, з використанням технологій, за допомогою яких здійснюється навчання [2].

Ми погоджуємося з І. Голоденко та Є. Корнєєвою, що активізація дистанційної форми навчання в Україні – це не стратегія суцільного впровадження в освітній процес вказаної форми навчання, а вимушений тимчасовий захід, який пов'язаний із введенням карантинних обмежень, викликаних пандемією COVID-19 [2].

Варто зазначити, що розвиток дистанційного навчання та стрімкий перехід до використання його технологій несе в собі не тільки труднощі, але одночасно цей процес є одним із шляхів впровадження технічного прогресу. На наш погляд, держава не має стояти осторонь цих трансформацій а забезпечити їх підтримку, перш за все, на законодавчому рівні. Якщо цього не буде зроблено, то ми ризикуємо залишитися осторонь цивілізованого світу.

Карантинні обмеження як і пандемія COVID-19 колись закінчатся і суспільство зможе повернутися до традиційних форми навчання та здобуття освіти. Однак, на наш погляд, освітній процес уже не стане ніколи таким як раніше. Як педагоги, так і здобувачі вищої освіти, значною мірою уже звикли до тих переваг, які їм забезпечує дистанційний режим роботи. Тому, після припинення карантинних

обмежень, навчання, ймовірно, продовжуватиметься у змішаному режимі, нехай і з переважанням традиційної форми навчання.

Це буде доречним, оскільки, суспільство, зіштовхнувшись один раз із COVID-19, має тепер бути готовим до виникнення подібних ситуацій у майбутньому. Саме тому той рівень прогресу, якого було досягнуто в останні роки, зокрема щодо використання новітніх інформаційно-комунікативних технологій, має забезпечити цю готовність.

Список літератури

1. Білоус-Осінь Т. І., Панфілов О. Є. Адміністративно-правове забезпечення дистанційного навчання у сфері вищої освіти. URL: <http://chernvisn.onua.edu.ua/index.php/chern/article/view/139>.

2. Голоденко И. А., Корнеева Е. М. Оказание образовательных услуг заведениями высшего образования в условиях пандемии коронавирусного заболевания COVID-19 (проблемные аспекты). URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:r2k3vt_70IEJ:pd.onu.edu.ua/article/view/232411/235530+&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua.

3. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.

УДК 347.73

Пересипкін О. А.

студент 4 курсу

кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ВИГЛЯДІ САНКЦІЇ

Основним складовим значення фінансового регулювання осіб, які виконують будь-яку діяльність, яка є зареєстрованою на території України визначається фінансове право. Основним показником сфери кожного господаря виступає фінансова відповідальність. А в самому значенні фінансове право виступає як юридичне значення, що зобов'язує виконувати усі норми права цих законів, що прописані в законодавстві. Відповідно від цього, при порушенні законодавчих справ у фінансовому середовищі, може очікувати наступні відповідальності, такі як кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, що є додатковим накладним середовищем на порушення фінансового право [1, с. 120].

В загальному складі всі юридичні складові є взаємопов'язаними, оскільки якщо порушити будь-яку законодавчу норму згідно якої необхідно дотримуватись умов, тоді може накладатися не тільки відповідальність з фінансової сторони, але й з інших сфер також.

На підставі цього, необхідно зазначити, що відповідальність за порушення фінансового законодавства виступає як структура державного примусу до виплати штрафних санкцій за порушення законодавства. Відповідальність за це може бути складним середовищем для особи, яка порушує його. При цьому це порушення

за собою тягне інші види відповідальності фінансово-правових нормативних значень [2, с. 62].

З вище зазначеного матеріалу випливає, що фінансова відповідальність – це застосування певних дій у встановленому законом порядку на порушників, а саме санкцій та штрафних виплат. Також, фінансова відповідальність виступає елементом правовідносин, що виникають у процесі порушення фінансових зобов'язань, що може посилити порушника на виплату не лише фінансових санкцій, але й конфіскація майна в цілому [2, с. 120]. В залежності від цього і є особливість фінансової відповідальності є публічно-майновим складовим, що у більшому складі накладає санкції у структурі конфіскації майна з метою погашення зобов'язань.

У фінансовому праві можна виділити наступні ознаки:

– визначається законодавчим принципом та нормами управління;
– застосовується органами державної влади і порушником, який порушує фінансове законодавство;

– застосування штрафних санкцій фінансових норм;

– обов'язок порушника зазнати покарання за свою поведінку.

Основна мета фінансової відповідальності є дотримання фінансової дисципліни, підвищення свідомості та правової культури у будь-якій галузі де застосовується фінансова складова. Для цього необхідно кожній особі дотримуватись принципів, на якій базується відповідальність. До складу принципів відносять:

– справедливість, що у своєму складі зазнає основні положення щодо людської гідності, а саме не можна принижувати гідність людини; порушник повинен понести покарання самостійно; на одне порушення, одне покарання; необхідність відповідати за порушення з усіх боків правових сторін;

– законність, що означає елементи притягнення відповідальності особи до відповідної статті порушення за скоєння фінансового порушення, що регулюється кодексом та законодавством в цілому;

– доцільність, що означає накладення відповідного заходу до правопорушника, що порушив закон і має відповідати юридичним принципам відповідальності;

– своєчасність, що означає притягнення до відповідальності відповідно до строку, який зазначено в документах, і не пізніше строку який необхідно застосувати заходи для ліквідації порушення.

– відстеження фінансових санкцій та обов'язків, що мають на меті посилення уваги на сплату санкцій та не має право звільняти його від цього, оскільки цей спосіб надає право правопорушники усвідомити свою винність у скоєнні дій.[3, с. 275].

В складі фінансового право відносять бюджетне, податкове, фінансове, адміністративне, пенсійне та інші види правопорушення, що стосуються фінансової сфери або документів, в яких виявлена недостовірна інформація на стороні державної власності.

Список літератури

1. Фінансове право: підручник / М. П. Кучерявенко, Д. О. Білінський, О. О. Дмитрик та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф. М. П. Кучерявенка. Х.: Право, 2013.

2. Фінансове право України: Навч. посіб. / Ю. О. Костенко. К.: Центр учбової літератури, 2009. 240 с.

3. Фінансове право: підручник / М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін.; за ред. М. П. Кучерявенка. Х.: Право, 2016. 440 с.

4. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 23.07.1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ ТА ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
(25 серпня 2021 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 24.08.2021 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,9

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 12695

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

